

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE AİLE
İŞLEVSELLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

NAGİHAN KARACA

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Asude MALKOÇ

İSTANBUL-2021

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE AİLE
İŞLEVSELLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

NAGİHAN KARACA

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Asude MALKOÇ

İSTANBUL-2021

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar tüm safhalarında etik dışı olabilecek bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynakçaya aldığımı, yine bu tez çalışmasında ve yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Nagihan KARACA

ÖNSÖZ

Lisans eğitimimden sonra, akademik yaşantıya giriş yapabilmek en büyük hayallerimden biriydi. Bu yaşantıdaki ilk adımım olan yüksek lisans eğitimim ve tez yazma sürecimde hayatıma dokunan herkese teşekkürü borç bilirim. Öncelikli olarak kıymetli bilgilerini, ilgisini, sıcaklığını benden esirgemeyen, lisansüstü ders dönemimde ve tez yazma sürecimde tüm titizliği ve sabrı ile bana doğru ve yanlışlarımı gösteren, kendisinden çok şey öğrendiğim ve öğrenmeye devam edeceğim tez danışmanım Doç. Dr. Asude MALKOÇ'a, lisansüstü ders dönemimde kendisinden ders aldığım çok sevgili hocam Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL'e, bu süreçte bana olan güvenlerini, desteklerini her fırsatta hissettiren sevgili dostlarım Ganimet SEÇ'e, Fatih YILDIRIM'a, Semanur EFE'ye, Sena ÖZSİPİCİ'ye, Tarık YILDIRIM'a, Vahit AYGÜN'e, Damla YILDIZ'a Zehra İlke COŞKUN'a, meslektaşım Ersin ALAKUŞ'a, çocukluğumdan bu yana her zaman yanımda olan, eğitimim boyunca bana evinin kapılarını sonuna kadar açan sevgili kuzenim Tuğçe BOZDAĞ'a, hayatımdaki yeri paha biçilemez olan Alpcan COŞKUN'a ve son olarak her zaman yanımda olup elimden tutan, üzerimde maddi manevi emeği sayısız olan, okuma ve okutma aşkı ile yanan annem Nuran KARACA ve babam Nuh KARACA'ya, abim Emre KARACA'ya ablam Nazan ABBASOĞLU'na ve canım kardeşim Arif KARACA'ya sonsuz teşekkürlerimle.

NAGİHAN KARACA

“Bir daha hangi ana doğurur bizi?”

Ahmed Arif

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACRT	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	9
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
1. Kuramsal Çerçeve.....	9
1.1. Aile ve Kök Aile	9
1.2. Aile Türleri.....	10
1.3. Aile İşlevselliği	12
1.3.1. Sağlıklı Aile	13
1.3.2. Sağlıksız Aile	14
1.4. Aile İçi İletişim	14
1.5. Sistem Açısından Aile İşlevleri.....	16
1.6. Aile İşlev Modelleri	16
1.6.1. Beavers Modeli	16
1.6.2. Olson’ın Döngüsel (Circumplexs) Modeli.....	19
1.6.3. McMaster Modeli.....	21
1.7. Aile İşlevselliğinin Boyutları	21
2. Bağlanma	23
2.1. İçsel Çalışma Modelleri	25
2.2. Çocuklukta Bağlanma	26
2.3. Ergenlikte Bağlanma.....	28
2.4. Yetişkinlikte Bağlanma.....	29
2.4.1. Hazan ve Sahver: Yetişkin Bağlanma Stilleri	29
2.4.2. Bartholomew ve Horowitz: Dörtlü Bağlanma Modeli.....	31
3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	34
İKİNCİ BÖLÜM.....	37

YÖNTEM	37
Katılımcılar	37
Veri Toplama Araçları	42
Sosyo-Demografik Bilgi Formu	42
Aile İşlevselliği Ölçeği	43
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envamteri-II.....	43
Verilerin Analizi	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
BULGULAR.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	53
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	53
KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	87

KISALTMALAR

AİÖ: Aile İşlevselliği Ölçeği

Bask: Basıklık

Çev: Çeviren

Çarp: Çarpıklık

Ed: Editör

IBM SPSS Statistics 22: International Business Machines Statistical Package for the Social Sciences

K.O: Kareler Ortalaması

K.T: Kareler Toplamı

MMFF: McMaster Aile İşlevselliği Modeli

SD: Serbestlik Derecesi

Sıra Ort: Sıra Ortalaması

Sıra Top: Sıra Toplaması

S.S: Standart Sapma

TDK: Türk Dil Kurumu

TAYA: Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması

YİYE-II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumuna Ait Bilgiler	38
Tablo 2. Katılımcıların Evlilik Sayılarına İlişkin Bilgiler	39
Tablo 3. Katılımcıların Çalışma ve Gelir Durumuna Ait Bilgiler	39
Tablo 4. Katılımcıların Eş Eğitim Durumuna Ait Bilgiler	40
Tablo 5. Katılımcıların Eşlerinin Evlilik Sayılarına İlişkin Bilgiler	40
Tablo 6. Katılımcıların Eş Çalışma ve Toplam Gelir Durumuna Ait Bilgiler	41
Tablo 7. Katılımcıların İkamet Ettikleri Evlerin Aidiyetine İlişkin Bilgiler	41
Tablo 8. Katılımcıların Oturdıkları Ev Tiplerine İlişkin Bilgiler	42
Tablo 9. Ölçeklerin Normallik Tablosu	45
Tablo 10. Aile İşlevselliğinin Evlilik Yılı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları ...	47
Tablo 11. Aile İşlevselliğinin Evlilik Memnuniyeti Düzeyine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları	48
Tablo 12. Aile İşlevselliğinin Eşi Yeterince Tanıma Düzeyine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	49
Tablo 13. Aile İşlevselliğinin Eşle Evlenme Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	49
Tablo 14. Eşle Evlenme Şekli Post Hoc (Tamhane's T2) Testi Sonuçları.....	50
Tablo 15. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları Tablosu.....	51
Tablo 16. Aile İşlevselliğinin Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları	52

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma örneklemini yaşları 18-65 arasında değişen 227 kadın ve 135 erkek olmak üzere toplam 362 evli çiftten oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak Sosyo-demografik Bilgi Formu, Aile İşlevselliği Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği-II kullanılmıştır. Pandemi nedeniyle bu ölçekler Google Forms aracılığı ile evli çiftlere ulaştırılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılardan elde edilen veriler SPSS Statistics 22 programıyla analiz edilmiştir. Bağımlı değişkenin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Mann Whitney U, Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Bağlanma stillerinin aile işlevselliği üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek için Aşamalı Çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evli bireylerin aile işlevselliği puanları evlilik memnuniyeti, eşi yeterince tanıma ve eşle evlenme şekline göre anlamlı farklılık göstermektedir. Flört ederek evlenen kadınların aile işlevselliği puanları görücü usulü evlenen kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Aile işlevselliği ile evlilik yılı arasında ise anlamlı farklılık saptanmamıştır. Aile işlevselliği ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinin ise aile işlevselliği üzerinde yordayıcı etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile işlevselliği, bağlanma, bağlanma stilleri,

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between attachment styles and family functionality in married individuals. The research sample consists of a total of 362 married couples, 227 women and 135 men, aged between 18-65. Socio-demographic Information Form, Family Functioning Scale, Experiences in Close Relationships Scale-II were used as data collection tools. Due to the pandemic, these scales were delivered to married couples via Google Forms. The data obtained from the participants within the scope of the research were analyzed with the SPSS Statistics 22 program. One-way analysis of variance (ANOVA), Mann Whitney U, Kruskal Wallis tests were used to test whether the dependent variable differed according to various demographic variables. The relationship between the variables was carried out with Pearson Product Moment Correlation analysis. Stepwise Multiple regression analysis was performed to examine the predictive effect of attachment styles on family functionality. According to the results of the research, the family functionality scores of married individuals differ significantly according to marital satisfaction, getting to know the spouse adequately and the way of marrying the spouse. Family functionality scores of women who married by dating were found to be higher than women who were married by arranged marriage. No significant difference was found between family functionality and the year of marriage. A negative and significant relationship was found between family functioning and anxious and avoidant attachment styles. Anxious and avoidant attachment styles were found to have a predictive effect on family functioning.

Key Words: Family, family functionality, attachment, attachment styles,

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, çalışmanın önemi, araştırmada kullanılan değişkenlerin tanımı, problem cümleleri, araştırmanın amacı ve sayıtlara ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Problem Durumu

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır. Sosyal bir varlık olmasından dolayı bir topluluğa ya da gruba ait olmak ister. Ait olduğu grubun bir parçası olarak yaşamını sürdürür ve çevresindeki bireylerle kurduğu ilişkiler yoluyla sosyalleşir. Bireyin sosyalleşmesinde en önemli faktörlerden biri, içine doğduğu ailedir. Aile, evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Erişti (2010:1)'ye göre ise aile, evlilik bağı ile oluşturulan, yaşamda önemli bir yere sahip olan en küçük toplumsal yapıdır.

Modern çağla birlikte neslin devamında ve üyelerinin toplumsallaşmasında doğal bir etkiye sahip olan (Aydın ve Bahadır, 2019:204) ve varlığını her zaman koruyan aile kurumu, bireylerin gelişimini fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik açıdan etkilemektedir. Ortak bir yaşam alanına sahip olduğu aile üyeleri ile etkileşimde bulunan birey, bir taraftan kimliğini kazanma çabası içindedir; diğer yandan aile içindeki rolünü anlamaya ve öğrenmeye çalışmaktadır. Bu roller, anne, baba, eş, kardeş, çocuk rolleridir (Kumar ve Tiwari, 2008:140-141). Bu rolleri benimseyen aile bireylerinin her birinin bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı olması aile işlevselliği açısından çok önemlidir (Demircioğlu, Tezel Şahin, Günindi, 2011: 94).

Bir toplumun sağlıklı olabilmesi sağlıklı ailelere sahip olmasından geçer (Demircioğlu ve diğ., 2011:93). Ailesinden duygusal, zihinsel ve maddi konularda destek alan, sorunları ile baş ederken güçlü yanlarını ortaya koyan bireyler için, aileler rol model

işlevi görmektedir (Kumar ve Tiwari, 2008: 140-141). Aileyi birbirine bağlayan en önemli unsurlar sevgi, ait olma, yakınlık kurma, bağlılık gösterme, sosyal ilişkiler edinme ve sağlam ilişkiler kurmadır (Goldenberg ve Goldenberg, 2008: 244).

Ailenin hem kendine has hem de toplumsal yapıya hizmet etme amacı güden işlevleri vardır ve bu işlevler hem zamana hem de ailenin bulunduğu topluma göre değişim göstermektedir (Polat Uluocak ve Bulut, 2011:9). Aile işlevselliği, bireylerin ailedeki rolleri, ritüelleri, birbirleriyle olan iletişim biçimleri, birbirlerine bağlılıkları, destekleri ve sınırları kapsar (Çalışkan, 2017:70). Aile üyelerinin bedensel ve ruhsal gelişimini destekleme, maddi ve manevi ihtiyaçlarını giderme, aile etkinliklerini oluşturma ve hayata geçirme aile işlevselliğinin temel görevlerindedir. (Walsh, 2003:4). Ailedeki üye sayısı, üyelerin yaşı, rol paylaşımları aile işlevselliğine etki etmektedir (Kılıç, 2012:17). Bu etkilenmeyle birlikte, aile işlevselliği sağlıklı ya da sağlıklı olmayan yönde gelişim göstermektedir (Gladding, 2015:85). Aile işlevselliği sağlıklı olan ailelerde birlikte problem çözme, iletişimde açık olma, kendinden beklenen görevleri yerine getirme, birbirini önemseme gibi olumlu davranışlar vardır (Epstein, Ryan, Bishop, Miller ve Keitner, 1993:139). Sağlıklı ailelerde ise üyeler arasında iletişim eksikliği, belirlenen rollerin ve kuralların dışına çıkamama, problem çözmede zorluk çekme ve sorunları görmezden gelme gibi davranışlar bulunmaktadır (Bulut, 1993:11). Aile ortamı tüm bu davranışlardan etkilenmektedir ve aile ortamının olumlu bir atmosfere sahip olması, ailenin psikolojik sağlığını olumlu yönde etkiler (Yıldız, 2017:159). Bu sayede aile dengesi ve aile işlevselliğinde düzen sağlanır (Goldenberg ve Goldenberg, 2008:98).

Bir birey çocukluktan itibaren içinde bulunduğu ortamda yaşananlardan etkilenmektedir (Alabay, 2020:156). Bebeklikten yetişkinliğe uzanan yolda, bireyin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi, ilk teması kurduğu aile kurumu ile mümkündür (Yaşar, 2009:10). Ebeveynlerin çocuğa yaklaşımı, yeni bir çocuğa hazırlıklı olup olmaması, çocuğa yönelik beklentileri vb. etkenler çocuğun kendisine, ebeveynlerine ve yaşama karşı ilk izlenimlerini oluşturur (Yavuzer, 2016:15-16).

Anne baba ve diğer üyelerin bireyle kurduğu bağın niteliği ve bireyin bu ilişkiyi nasıl değerlendirdiğinin, gelecek yaşamındaki ilişkilerini etkilemesi mümkündür (Yaşar, 2009:10). Ebeveynle kurulan ilişkinin sağlıklı olması oldukça önemlidir çünkü çocuk duygusal ve fiziksel gelişimini bu bağın sağlıklı olması ile gerçekleştirir. Bireyin ebeveynleri ile kurduğu sağlıklı bağ ve kişiliğinin oluşması, erken çocukluk döneminde ebeveynlerinden gördüğü sevgi, onay, uzaklık, düşmanlık, kayıtsızlık gibi davranışlarla ilişkilidir (Coşkun Özyavru, 2008:71). Anne baba ile oluşturulan bağın niteliği çocuğun davranışlarını açıklamada önemli bir unsurdur (Arvas Yanık, 2019:2).

Çocukların ebeveynlerinden algıladıkları olumlu olumsuz bütün davranışlar bağlanma tarzlarının oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Ebeveynlerle özellikle de anne ya da çocuğa bakım veren kişiyle kurulan iletişim sonrası oluşan bağlanma tarzı, yetişkin olmaya aday çocuğun yakın ilişkilerinde gösterebileceği psikolojik eğilimlerin yönünü belirlemektedir. Bu eğilimler; ilişkiye odaklanma, ilişki doyumu, ilişki girişimi, ilişkide kendine güven, içsel ilişki kontrolü, dışsal ilişki kontrolü ve ilişki korkusu şeklinde olup güvenli, kaçınan, kaygılı bağlanma stillerine göre yön değiştirmektedir (Güloğlu ve Kararırmak, 2017:109).

Bu nedenle ilk iletişim temasını aile ortamında gerçekleştiren çocuk için, ebeveynlerinin davranışları ve çocukla kurdukları iletişim çok önemlidir. Çocuk aile ortamında anne ve babasından sevgi, saygı, ait olma, sorumluluk alabilme gibi davranışları öğrenerek, sosyal hayata doğru bir yolculuğa hazırlanır (Subaşı ve Kazan, 2020:148). Bebek doğduğunda kendisine bakım verecek birine ihtiyaç duyar. Bebeğe bakım veren anne ya da bakıcının, bebekle kurmuş olduğu bağ, bebeğin diğer insanlarla kuracağı bağı ve ilişkiyi etkiler. Bu ilişki, bağlanma tarzını belirleyici en önemli faktördür (Varol, 2018:21). Bebeğin olumlu yanıt ihtiyacını duyan ve cevap veren kişi, bireyin bağlanma nesnesidir, bebekler ve çocuklarda buna karşılık gelen nesne ebeveynlerdir. İlerleyen yaşlarda ergenlik ve yetişkinlik döneminde ise ebeveyn olmayan kişiler tarafından bu bağlanma ihtiyacının giderilmesi beklenmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012:3). Erken çocukluk döneminde netlik kazanan ve yaşam boyu süreğenlik gösterdiği düşünülen bağlanma stilleri, bireylerin diğer

insanlarla ilişki kurma şeklini belirleyen bir olgudur (Kesebir, Özdoğan Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011:337).

Bağlanma kuramı yetişkinlik dönemi içerisinde, bireylerin sosyal dünyayla, akranlarıyla, romantik ilişki içerisindeki partnerleriyle kurdukları kişilerarası ilişkileri anlamaya çalışmaktadır (Kalehzan, 1993:2). Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) çocuklarda gözlenen bağlanma stilini temel alarak üçlü sınıflama yöntemi ile yetişkin bağlanma stillerini ölçmüşlerdir. Bu ölçüm sonucunda, kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin, partnerlerini kıskanma, takip etme ve ani duygu değişimi yaşama olasılıklarının yüksek olduğu; kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin ise partnerlerine karşı genel anlamda güven problemi yaşadığı, partnerlerine yaklaşmaktan rahatsızlık duyduğu ve ilişkide geri çekilen konumda olduğu görülmüştür (Hazan ve Shaver, 1987:521) Sümer ve Güngör (1999:75), yetişkinlerin, romantik ilişki sürecinde güvenli, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinden herhangi birine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Romantik ilişkideki yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili yapılan bir diğer çalışma Bartholomew ve Horowitz (1991)'e ait olan dörtlü bağlanma modelidir. Model güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma, korkulu bağlanma olmak üzere dört bağlanma stilinden oluşmaktadır (Collins ve Feeney, 2004:364). İlişkide karşı tarafa hissedilen güven, rahatlık hissi gibi unsurlar güvenli bağlanma ile ilişkiliyken, bireyin romantik ilişki içinde bulunduğu kişi tarafından her an terk edileceğine ve sevilmediğine dair kaygı duyması kaygılı bağlanma stiline göstergesidir (Simpson, 1990:979). Saplantılı stildeki kişiler ise eşleri/sevgilileri tarafından terk edileceklerine dair derin bir kaygı, korku yaşarlar, kendilerini değerli bir varlık olarak görmedikleri için bu değer karşılığında sürekli olarak onaylanarak karşılanmasını beklerler ve eşlerine/sevgililerine güven duymazlar. İlişkide korkulu bağlanma stiline sahip kişiler ise kendilerine ve diğer insanlara ilişkin olumsuz inançlara sahiptirler ve kendilerini değersiz hissetme eğilimleri vardır. İlişkide karşı tarafı güvensiz ve reddedici olarak algılamaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991:240).

Araştırmaya konu olan değişkenler literatür kapsamında incelendiğinde; yapılan çalışmaların, aile işlevselliği ve bağlanma stilleri ile ya da uyumlu olabilecek başka değişkenlerin ele alınması ile gerçekleştirildiği görülmüştür.

Aile işlevselliği ile ilgili çalışmalar; evlilik yılı, evlilik memnuniyeti, evlilik şekli ve eşi yeterince tanıma değişkenleri ile yapılmıştır (Ekşi ve Kahraman, 2012; Şendil ve Korkut, 2008; Kublay ve Oktan, 2015; Sharif, Soleimani, Mani ve Keshavarzi, 2012; Erzeybek ve Gökçearsan Çifci, 2019; Balcı Arvas ve Hökelekli, 2017; Mussatayeva, 2018; Pedro, Riberio ve Shelton, 2015; Tynes, 1990; Knapp ve Lott, 2010; Hortaçsu, 1991; Hortaçsu, 1999; Hortaçsu, 2007; Günay, 2020; Kızıldağ, 2017; Çakıcı, 2006; Aluş, 2016; Kamışlı, 2018; Hançer, Özdemir ve Şahin, 2020; Algan, 2018). Aile işlevselliği ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi yetişkinlerde inceleyen çalışmalarda; aile ve iş yaşantısında rollerle ilgili zorlukların üstesinden gelme (Vasquez, Durik ve Hyde, 2012), yakınlık kurma ve ebeveynle çatışma düzeyi, (Strahan, 1991), yalnızlık düzeyi, (Fujimori, Hayashi, Fujiwara ve Matsusaka, 2017), duygusal sıkıntı düzeyi, (Kanapee ve Rao, 2007) gibi değişkenler ele alınmıştır.

Mevcut araştırmada evli bireylerin güvenli bağlanma stillerine sahip olmalarının yüksek aile işlevselliği ile ilişkili olduğu yönünde bir beklenti söz konusu olmuştur. Bu noktadan hareketle, araştırmada evli bireylerde aile işlevselliğinin bağlanma stilleri ile olan ilişkisini incelemek amaçlanmıştır.

Amaç

Araştırmada, evli bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcılardan alınan bilgilerle karşılaştırmalar yapılarak kişilerin bağlanma stilleri ve aile işlevselliği hakkında bilgi edinilmesi hedeflenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen **alt problemler** oluşturulmuştur.

1. Evli bireylerin aile işlevselliği puanları evlilik yılına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Evli bireylerin aile işlevselliği puanları evlilik memnuniyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Evli bireylerin aile işlevselliği puanları eşi yeterince tanımaya göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Evli bireylerin aile işlevselliği puanları evlenme şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasında anlamlı ilişki var mıdır?
6. Evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stil puanları aile işlevselliğini yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

İnsan hayatının her aşaması anlamlı ve önemlidir, doğumla birlikte deneyimlenen, hissedilen her tür olay kişinin anlam dünyasını oluşturur ve kişi ölene kadar bu anlamlandırma süreci devam eder (İslam 2016:1). Bu nedenle bireyin yetiştiği aile ortamı önemlidir. Evlilik ile bir araya gelen yetişkinlerin kurmuş olduğu aile, toplumun ve bireyin ilerlemesinde, gelişmesinde, toplumsal değerlerin oluşmasında görev alan önemli bir yapıdır (Güren, 2017:12). Doğumdan ölüme kadar geçen süre zarfında, bireyin hem ruhsal hem de bedensel gelişimini önemli düzeyde etkilemektedir. Bir bebeğin doğup büyüüp sağlıklı bir gelişim göstermesi, bulunduğu ailenin ve aile üyelerinin sağlıklı olması ile mümkündür. Üyelerin birbirlerine karşı işlevlerini yerine getirmesi ile aile sağlıklı bir forma bürünür (Nalbantoğlu, 2016:2). Sağlıklı gelişim gösteren bireyler, ebeveynleri tarafından sevilen, ilgi gören çocuklardır ve psikolojik iyi oluş düzeyleri, ebeveynlerince seilmeyen, reddedilen, ihmal edilen çocuklara göre daha yüksektir (Akün, 2014:1).

Aile içerisinde bebeğin hayati ihtiyaçlarının karşılanması ve bebeğe bakım, ilgi, destek verilmesiyle, bebek sağlıklı bir ilerleyiş göstermektedir. Bebeğin ihtiyaçlarını gideren kişi ile bebek arasında bir bağ meydana gelir ve bu bağın niteliğine göre bebeğin

karakteri ve yaşamdaki olası tepkileri oluşmaya başlar (Sümer ve Güngör, 1999: 38). Çevre ile kurduğu iletişim sürecinde gelişim gösteren bebek, ilişkileri sayesinde ihtiyaçlarını doyurmaktadır (Hamarta, 2004:1). Bu ihtiyaçlar, yakınlık arama, güvenli sığınak bulma ve güvende olma şeklinde ilişkilerde kendini gösterir (Dinçer, 2019: 1-2). Bağlanma kuramına göre, bakım veren ile çocuk arasında oluşan bağ, yetişkinlik dönemindeki arkadaş, akran ve romantik ilişkileri anlamada ve açıklamada çok önemli bir işlevi vardır (Kalehzan, 1993: 11). Yetişkin ruh sağlığına ve sosyal çevreyle olan ilişkiye, erken çocukluk döneminde yaşanan olumsuz olaylar etki etmektedir (Sarıbal, 2017:39).

Bu nedenle ebeveynlerin erken dönem çocukluk çağında kendi kök aileleri ile olan olumsuz deneyimlerinin, bugünkü romantik ilişkilerine ve evlilik yaşamlarına yansması olası bir durumdur. Ebeveynlerin hem kendileri hem de çocuklarının psikolojik olarak sağlıklı olması, geçmiş yaşamlarındaki deneyimlerinin ve aynı zamanda ebeveyn olarak nasıl bir tutum sergilediklerinin farkında olmaları ile mümkündür. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarına ve eş olarak birbirlerine sıcak, yakın, ilgili davranmaları huzurlu bir aile ortamı ve aile işlevselliği için önemlidir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan literatür incelemesinde, evli bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkiyle ilgili çalışmaların yapılmamış olması bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, aile ilişkileri ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan ölçeklerin incelenen değişkenleri ölçtüğü varsayılmıştır.
2. Katılımcıların araştırma kapsamında kullanılan, “Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Aile İşlevselliği Ölçeği ve Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Ölçeğindeki bütün maddeleri içten ve objektif bir şekilde cevapladığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, Aile İşlevselliği ve Yakın Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Araştırma kolayda elverişli örneklem yöntemi ile seçilmiş evli bireylerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırmada ulaşılan örneklemde katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın olması araştırmanın sınırlılığıdır.
4. Araştırma, araştırmaya katılan katılımcıların yaş, cinsiyet, ilişki durumu, eğitim durumları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Aile İşlevselliği: Aile işlevselliği; üyelerin güvende olma, ait hissetme, iletişimde açık olma, özgüven, sevgi, destek, ilgi, değer ve saygı görme gibi temel ihtiyaçlarının, aile tarafından ne derece karşılandığıdır (Vitale, 2016:48).

Bağlanma: Anne-bebek ilişki ve bebek için önemli olabilecek kişilerle oluşturulan duygusal ilişki sürecidir (Bowlby, 1979: 94).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde aileye dair genel açıklamalar verilecek ve aile işlevselliği ve yakın ilişkilerde bağlanma kavramlarıyla alt başlıkları kuramsal bir şekilde ele alınacaktır.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Aile ve Kök Aile

Aile en basit tanımı ile anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumsal bir yapıdır. İnsanlığın varoluşundan bu yana, bireylerin gelişiminde ve yaşamlarını sürdürmesinde önemli rolü olan en temel birim olarak kabul edilmektedir (Gladding, 2015:51). Toplumun en küçük birimi olan aile, ortak ekonomik koşullara, kültürel yapıya, kan bağına sahip üyelerden oluşmaktadır (Öztürk, 2013:30).

Aileyi tanımlarken, çağın getirmiş olduğu değişimleri göz ardı etmemek gerekir. Aile artık sadece anne baba ve çocuktan oluşan toplumun en küçük birimi değil, üyelerin kendilerine ve topluma yönelik ihtiyaçlarını karşılamasıyla varlığını sürdüren toplumsal bir yapı olarak ele alınmaktadır (Polat Uluocak ve Bulut, 2011:10). Gladding (2015:53-54)'e göre ise aile, biyolojik ve psikolojik, tarihsel, duygusal ve ekonomik bağlarla birbirine bağlı olan ve kendilerini ailenin bir parçası olarak algılayan bireylerin oluşturduğu bütündür. Ülkemizde aile denildiğinde, eşlerin evlilik akdi ile bir araya geldiği, akraba ve sosyal ilişkilerle çevreli, her üyeye çeşitli rollerin verildiği, etkileşime dayalı, üyelerinin genellikle aynı evde yaşadığı ve üyeler arasında

cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda bir alışveriş sürecinin olduğu bir kurum akla gelmektedir (Özgüven, 2001:60).

Doğumdan ölüme kadar giden hayat yolunda, evlilik seçimi ile birlikte aile kurma kararı alan bireyler, toplumsal yaşamın ve neslin devamlılığında aktif olarak rol almakta ve sosyal yaşamın çekirdeğini oluşturmaktadır. Evlilikle bir araya gelen eşler, kendi kök ailelerinden getirmiş oldukları deneyimleri, aile normlarını ve değerlerini kurdukları aileye aktarırlar (Headman, 2003:16). Bireyin ilk çocukluk yıllarının büyük çoğunluğunu birlikte geçirdiği kişiler, bireyin kök ailesidir. Bireyin aile içindeki yaşantıları gelişimini ve davranışlarını etkilemektedir ve birey kök ailesinde kazandığı inançları ve değerleri yeni kuracağı ailesine taşımaktadır (Cihan Güngör, 2007:7). Tütüncü (2020:49) makalesinde, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki bireylerin psikopatolojik semptomlar göstermesinde aile tutumlarının, ebeveynler ile olan iletişimin, aile yapısının ve kök ailedeki işlevselliğinin önemli olduğunun altını çizmiştir.

1.2. Aile Türleri

Aile kuruluş şekline göre farklı türlerden oluşmaktadır. Çekirdek aile, geniş aile, tek ebeveynli aile, çocuksuz çekirdek aile, çocuklu çekirdek aile, bu türlere örnek olarak verilebilir (TAYA, 2011:19). Çekirdek aile, anne baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bir yapıdır. Geniş aile, anne baba ve evlenmemiş çocuklarla birlikte, aileye herhangi bir akrabanın eklenmesi ile oluşan aile yapısıdır. Çocuksuz çekirdek aile, çocuğun olmadığı sadece eşlerin oluşturduğu aile yapısıdır. Çocuklu çekirdek aile ise anne baba ile bir ya da daha fazla evlenmemiş çocuktan oluşan aile yapısıdır. Son olarak tek ebeveynli aile, eşlerden birinin kaybı ya da boşanma neticesinde bir ebeveynin evlenmemiş çocukları ile yaşam sürdüğü aile yapısıdır. Bu aile türleri dışında farklı sınıflandırma ve tanımları barındıran aile yapıları da mevcuttur. Bu sınıflandırmalara; yetersiz, duygusal yönden kopuk, sıkı düzenli, düzensiz, içine dönük yaşayan aile türleri örnek olarak verilebilir. Yetersiz aile; çiftlerin aile

yaşantısını örgütleme ve düzenlemede zayıf olduğu, olgun kararlar alamadığı ve kendilerinden beklenen rol ve sorumlulukları yerine getiremedikleri aile türüdür. Aile üyelerinin birbirleri ile olan bağlarının zayıf olduğu, üyelerinin ekonomik, dini ve kültürel sebeplerden dolayı bir arada kaldığı, aynı çatı altındayken de herhangi bir etkinliği, ritüeli birlikte gerçekleştirmedikleri aile türü duygusal yönden kopuk ailelerdir. Sıkı düzenli aile; aile içerisinde belirlenmiş keskin kuralların olduğu, üyeler birbirlerine duygularını hissettiremediği, başarma arzusu ve sorumlulukların önem taşıdığı bir ailedir. Aile üyelerinin rollerinin, birbirlerinden beklentilerinin net olmadığı zaman zaman ise bu beklentilerde tutarsızlığın ve aşırı duygusallığın olduğu aile ise düzensiz ailedir. Kendilerini toplumdan soyutlayarak yaşamlarını sürdüren problemlerini kendi içlerinde çözmeye çalışan aileler ise içine dönük yaşayan ailelerdir (Yörükoğlu (1997:214).

Türk toplumunda aile hem birey hem de toplum için önemini korumaya devam etmektedir (Bayer, 2013:101). Türk aile yapısının değişimini inceleyen çalışmalara bakıldığında, Türkiye'deki aile tipinin yaşanan değişimler neticesinde geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru bir gidişat gösterdiği görülmüştür (Can ve Aslan, 2017:100). Buna ek olarak, aile ilişkilerinin otoriter ve cinsiyetçi bir yaklaşımdan modern ve eşit olan bir bakış açısına geçtiği görülmüştür (Taylan, 2009:123).

Her ailenin kendine has sorunları ve bu sorunları çözme becerileri vardır. Bu nedenle her aile tıpkı bir birey gibi ele alınmalı ve kendi bünyesi içinde değerlendirilmelidir. Bu durum ailedeki dayanışma için çok önemlidir. Aile içindeki dayanışma, aile üyelerinin birbirlerine verdikleri sevgi, sıcaklık ve güven aile işlevselliğini artırır (Aluş, 2015:20). Ailenin işlevsel ve sağlıklı olması hem kendi üyeleri için hem de toplum için güven ve istikrar sağlayan bir durumdur (Canel, 2012:136).

1.3. Aile İşlevselliği

Anne baba olmak, çocuk yetiştirmek, çocukları topluma kazandırmak, aile üyelerinin birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, ailedeki çocuk, eş, anne baba gibi rollerin yerine getirilmesi ailenin temel işlevleri arasında bulunmaktadır (Sayın, 1990:155). Bu temel işlevlerin yerine getirilmesinde aile sisteminin yapısı önemlidir. Sistem olarak aileyi oluşturan unsurlar, üyeler arasındaki ilişki örüntüleri, güç dengesi, üyelerin birbirlerine karşı olan tutum, davranış, duygulardır (Kılıç, 2012:20). Aile bir sistemdir ve kendi bünyesinde alt sistemleri oluşturur. Bu alt sistemlerin kendine has işlevsellikleri vardır (Gladding, 2015:81). Alt sistemler sayesinde ailenin işlevleri netleşir; özellikle eş, ebeveyn, kardeş alt sistemlerinin işlevini yerine getirmesi, aile işlevselliğini sağlamak için önemlidir. Ailedeki her üye üzerine düşen rolleri ve sorumlulukları kendi alt sistemi içerisinde yerine getirerek, aile işlevselliğine hizmet eder (Goldenberg, 2008:87).

Ailenin sosyoekonomik yapısı, kültürel özellikleri aile yapısı aile işlevselliğini etkileyen diğer faktörlerdir (McCreary ve Dancy, 2004:690). Aile üyelerinin rolleri, toplum örf, adet ve geleneklerinden etkilenmektedir. Bu roller ailenin içine doğmuş olduğu topluma göre şekillenir (Çakıcı, 2006:21). Bu nedenle, aile işlevlerinde yaşanacak değişimin toplumsal yapı ile paralel olduğunu söylemek mümkündür (Bulut, 1993:4).

Aile bireylerinde görülen bir değişim, diğer bir aile üyesini etkilemekte ve bu değişimle birlikte aile sistemindeki alt sistemler etkilenmektedir. Bu noktadan yola çıkarak alt sistemlerin işlevselliğinin, aile işlevselliğini etkilediği söylenebilir. İşlevsellik bakımından aileler sağlıklı (işlevsel) ve sağlıklısız (işlevsel olmayan) olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Karaağaç ve Erbay, 2015:23).

1.3.1. Sağlıklı Aile

Aile, değişim gösteren, kendini revize eden bir yapıdır. Bir ailenin sağlıklı, işlevsel olması, sürekli olarak kendini, çevresel ihtiyaçları da göz önünde bulundurarak yenileyebilmesi, değişebilmesi, revize edebilmesi ve aile bireylerinin yapıcı, üretici iletişim kanalları içerisinde bulunabilmesi ile mümkündür (Gladding, 2015:94). Üyelerin bir araya gelerek problemlerini çözmesi, duygusal anlamda birbirlerine bağlı olması, sınırlarını ihlal etmeden birbirlerine ilgi göstermesi, işe yarar bir şekilde rollerini yerine getirmesi, açık bir iletişim içerisinde olması, ailenin işlevsel özelliklerinin sağlıklı bir yönde olduğunun kanıtıdır (Dönmezer, 2001:11-13).

İşlevsel olan aileler, her zaman olumlu yaşantıya sahip olan, her problemin üstünden kalkabilen, üyelerinin her zaman mutlu olduğu aileler olmayıp yaşanan sorunlar karşısında çözüm üretmeye çalışan ailelerdir (Kerimoğlu, 1996:45-50). Demirtaş Zorbaş ve Korkut Owenz, (2013:59)'a göre ailenin bir problem duruma uyum gösterecek şekilde davranması, kriz durumuna ayak uydurması ailenin sağlıklı olabilmesinin ilk koşuludur.

Beavers ve Hampsonb (2000:131) sağlıklı aile işlevlerini; duygusal açıdan birbirini besleme, aile içinde sağlıklı iletişim, aile üyelerinin birlikte nitelikli zaman geçirmesi, aile üyelerinin birbirlerine yardım etmesi ve çocuk yetiştirmek olarak sıralamışlardır. Etkili iletişime sahip olan aile üyeleri düşüncelerini birbirleriyle paylaşır; birbirlerini cesaretlendirir, anlaşmazlık olması durumunda konuyu tartışır ve birbirini dinler (Demirtaş Zorbaş ve Korkut Owen, 2013:60). Bununla birlikte, Gladding (2015: 86) aile üyelerinin, birbirlerini desteklemesi, başarılarını takdir etmesi, kriz anında olumlu başa çıkma stratejileri geliştirmesinin işlevsellik açısından önemini belirtmiştir.

1.3.2. Sağlıksız Aile

Sağlıksız aile denildiğinde akla üyeler arasında sınır ihlali olan, üyelerin birbirine karşı ilgisiz olduğu, karşılıklı sevgi ve saygının olmadığı, aralarındaki iletişimin kopuk olduğu aile gelmektedir (Bulut, 1993:10; Ünal, 2019: 33).

Beavers ve Hampsonb (2000:132), işlevsel olmayan ailelerin özelliklerini umursamaz, birbirine şiddet uygulayan, iletişim kuramayan, birlikte zaman geçirmeyen, yardımlaşmayan ve ebeveynlik sorumluluklarını ihmal eden olarak sıralamışlardır. Bunun yanında, eşlerin birbirini anlamaması, beklentilerinin farklı olması, aile içinde her bir üyenin sahip olduğu rolleri yerine getirememesi, sağlıksız bir yapıya neden olabilmektedir. Sağlıksız yapı içinde meydana gelen olumsuz yaşantılar, üyelerin davranışlarını olumsuz etkileyebilir; aile üyeleri arasında gerginliği arttırabilir ve eşler ve çocuklar arasındaki iletişim biçiminin bozulmasına neden olabilir (Miller, Keitner, Whisman, Ryan, Epstein ve Bishop, 1992:140). Özellikle de ebeveynlerin sürdürdükleri mutsuz evlilik, ev ortamına gerginlik olarak yansır ve bazen bu gerginlik yüksek çatışma olarak kendini gösterir (Cüceloğlu, 2017:380).

İşlevsel olmayan ailelerde, diğer bir deyimle sağlıksız ailelerde iletişim yeterli ve etkili düzeyde değildir, problemlere karşı aile üyeleri bir araya gelerek bir çözüm bulamamaktadır ve duygusal açıdan birbirlerine karşı soğuk tutumlar sergilemektedir (Bulut, 1993:11).

1.4. Aile İçi İletişim

Şahin ve Aral (2012)'a göre, birer yetişkin adayı olan çocukların aile içerisinde gelişimlerinin sağlıklı yönde ilerlemesi için, aile içi iletişime önem verilmesi gerekmektedir. Anne ve babanın bebeğinin temel ihtiyaçlarını uygun bir şekilde

karşılması çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişimi açısından önem arz etmektedir (Yavuzer, 1990:43)

Yeni doğan bir bebek kendisine bakım veren kişilere ihtiyaç duymaktadır. Anne ya da bakım veren kişilerin bebekle kurdukları iletişim biçimi, bebeğin özellikle zihinsel ve duygusal gelişimini etkilemektedir (Tüzün ve Sayar, 2006:24-33-34). Annesinden dünyaya dair ilk öğrenmelerini yaşayan çocuk için aile öğretici konumdadır. Anne çocuktan herhangi bir şey beklemeden, koşulsuz sevgisini sunarak, çocuğunu dünyaya hazırlar. Anne ve bebek arasında sağlıklı bir iletişimin olması, annenin bebeğinin ihtiyaçlarını görmesi, bu ihtiyaçları zamanında gidermesi ile mümkündür. Bu ilişki sayesinde bebeğin temel güven duygusu olumlu yönde gelişir (Yavuzer, 2016:15-16). Anne ile kurulan bu ilişki biçimi, çocuğun diğer tüm ilişkilerine yansır. Bu nedenle anne çocuğun yaşama güven duyarak başlamasında hayati bir rol oynar. Bunun yanında babanın çocuğa göstereceği sevgi ve ilgi de çocuğun sağlıklı davranışlar göstermesinde önemlidir. Bilindiği üzere, yetişkin bir bireyin göstermiş olduğu bütün davranış ve tutumlar, çocukluktan miras kalmıştır. (Çiftçi, 1991:2).

İlerde yetişkin bir birey olacak çocuğun benlik kavramı ilk olarak aile ortamında şekillenir. Anne-baba tutumları benlik kavramının şekillenmesinde önemli rol oynar. İstendik davranışlar sergilediğinde ebeveynlerinden gerekli onayı alan özgüvenli, davranışlarını düzenleyebilen bir birey haline gelebilir. Aksi durumda, istendik davranışlar sergilediğinde desteklenmeyen çocuk, eylemlerinde neyin doğru neyin yanlış olduğunu ayırt etmekte güçlük çeker ve özgüveni azalır (Yavuzer, 2016:98-115).

Anne-baba çocuklarına sevgi, bakım verme, çocuklarını koruma ve eğitme gibi konularda kilit rol oynarlar. Çocuklarına sunmuş oldukları bu hizmetler ile çocuk güvenli bir ortamda büyüme fırsatı yakalar. Anne-babası tarafından sevilen çocuk, desteklendiğini hisseder, girişken olur ve özgüvenli bir birey haline gelir. Tam tersi

anne ve babası tarafından seilmeyen çocuk, duygusal açıdan yalnız ve kimsesiz hissedebilir (Bilir ve Dabanlı, 1990:143).

1.5. Sistem Açısından Aile İşlevleri

1940'lı yıllarda sistem olarak ele alınan aile, ilk defa sosyal bir düzlemde Mary Bowen tarafından sistemik bir yapı ile incelenmiştir. Sosyal sistemler içerisinde aile, bir sistem olarak ele alındığında, diğer sistemlerle kültürel ve sosyal süreçte ilişki içerisinde olan ve bir araya gelen üyelerin etkileşimiyle oluşan bir alt sistemdir (Ağacık, 2007:1).

Aile sistemi içerisinde özgürlük, güç, sevgi, ait olma gibi ihtiyaçlar, sağlıklı aile işlevleri (bağıllık, rollerin belirlenmesi, destek vb.) sayesinde karşılanmaktadır. (Usta, 2019:4). Aile işlevleri, sistem açısından ele alınırken Aile İşlev Modelleri alt başlıkları ile detaylandırılarak anlatılmıştır.

1.6. Aile İşlev Modelleri

Aile sağlıklı ve sağlıklısız işlevlere sahip olan, üyelerini çoğu zaman iyi yönde etkileyen bir kuruluş olarak görülmektedir (Demirtaş Zorbaz ve Korkut Owen, 2013:58). Ailelerin özellikleri, türleri, tepkileri ve işlevsel-işlevsiz özellikleri Beavers Aile Sistem Modeli, Cimmplex Aile Sistem Modeli ve McMaster Aile Sistem Modeli çerçevesinde ele alınmıştır.

1.6.1. Beavers Modeli

Kesitsel bir model olan Beavers Aile Sistemi, ailenin belirli bir zaman diliminde yeterliliğini, esnekliğini etkileyen iç-dış çatışma süreçlerini ve aile yapısını

incelemektedir (Beavers ve Voeller, 1983:3-4). Aile yeterliliği ve aile yapısı olmak üzere iki boyut üzerinden aileyi değerlendiren modelde, uyum becerisi, esnek olma, iletişim şekli, iletişimin niteliği gibi durumlar yeterlilik ile ilgiliyken; aile üyelerinin “iç merkezli” ve “dış merkezli” olmak üzere genel etkileşim örüntülerine dayalı olan ilişki biçimleri ise aile yapısı ile ilgilidir (Beavers ve Hampson, 2000:6-8). İç merkezli ailelerde eşler, çocuklar ve diğer üyeler daha fazla birlikte zaman geçiriyorken, dış merkezli ailelerde, üyeler aile dışındaki kişilerle görüşmekte ve evde daha az bulunmaktadır. Ailelerin uyum ve esneklik becerisinin yüksek düzeyde olması, ailenin sağlıklı özellikler barındırdığını, problem çözme konusunda başarılı olduğunu ve daha fazla iletişim becerileri sergilediğini göstermektedir. Ailelerin sağlıklı özellikler gösteriyor olması iç merkezli ve dış merkezli boyutlar üzerinde dengeli aile faaliyetleri göstermeleri ile mümkündür (Beavers ve Hampson, 2000:6-8).

Beavers ve Hampton (2000:6-8), toplam dokuz farklı aile yapısından bahsetmektedir. Orta düzeyde aileler içerisinde üç farklı aile, sınır aile tipi içinde iki farklı aile ve son olarak da işlevselliği ağır düzeyde bozulmuş aile içerisinde iki farklı aile tipi bulunmaktadır (Beavers ve Voeller, 1983:3-4). Bunlar;

Optimal Aileler: Aile üyelerinin rolleri belirli olup, bir davranış sergilediklerinde olası sonuçların aynı zamanda başka bir durum için sebep olabileceğini bilmektedirler. Ailede yakınlık ihtiyacı vardır ve bu ihtiyaç üyelerin etkileşimi ile giderilir. Üyeler birbirlerine duyarlı, birbirlerinin seçimlerine saygılı ve birlikte problem çözme konusunda başarılıdır. Bir çatışma yaşama durumlarında bunu hızlıca çözebilmektedir. Bireysellikleri oldukça gelişen bu üyelerin sınırları açıktır. Sınırların aile tarafından kabul edilmesi, problem yaşama durumunda kolaylık sağlar ve hemen çözüme ulaşılır.

Yeterli Aileler: Çatışma sürecinde daha çok kontrol odaklı olan bu aileler, güç ve gözdağı ile sorunları çözmeye çalışmaktadır. Üyeler ilişki içerisinde birbirlerinden daha güçlü olabilmek için yoğun bir çaba göstermektedir. Ebeveynlerin bir problem

durumunda koalisyon kurarak sorunları çözerler. Bu ailede samimiyet, güven, neşe, doğallık istenen düzeyde değildir. Geleneksel bakış açısı ile erkekleri güçlü, kadınları ise, motive edilmeye ihtiyacı olan üyeler gibi görmektedir.

Orta Düzey Aileler (Merkezcil, Merkezkaç, Karışık) Orta düzey aileler, kararsız, hoşgörölü, aşağılayıcı tutumları ile kendini merkezcil, merkezkaç ve karışık olmak üzere üç farklı türde gösterir. Orta düzey ailelerin bir problem karşısında psikopatolojik tepkiler ve duygusal karar vermeleri olasıdır. Bu aileler iletişim kurmada zorluk çekmektedirler. Kontrol odağı ve güç savaşı ailede otoriter bir disipline, iktidar mücadelelerine neden olmaktadır. Üyeler bir diğerinin baskın rolü karşısında direnç gösterir ve bu role karşı savaş açar. Anne babalar ailede gözde çocuk belirler ve bu çocuğu yanlarına çekebilmek için mücadele ederler. Örneğin; anne oğlu ile baba da kızı ile koalisyon kurabilir. Ailede bir sorun olma durumunda, üyelerden biri günah keçisi ilan edilir. Üyeler kendi davranışlarının iyi ya da kötü olmasına dair kararsızlık yaşayarak, bu davranışın olası sonuçlarını bir diğer üyeye gösterebilir. Kararsız aileler, bazı duyguları inkâr ederken, bazısını karşı tarafa atfetmektedir. Hoşgörölü tutumda anlayış ve saygı varken, aşağılayıcı tutumda yargılama odaklı bir süreç vardır. Çoğunlukla kadınlar güçlü iken erkekler sessizdir. Üyeler aile içerisinden sevmediği hoşlanmadığı bir bireyi, dışarıda tutmak, aileden atmak için rekabetçi davranışlar göstermektedir.

Sınır Aileler: Bu ailede hâkimiyet kurmak için etkili olmayan tekrarlı bir güç arayışı ile davranışlar gösterme eğilimi vardır. Üyeler kendine ya da başkalarına ait duygusal ihtiyaçları giderme konusunda oldukça zayıf bir beceriye sahiptir. Sözel ifade ile ortama gerginlik katan kontrol içerikli çatışmaların fazla olduğu bu ailede, öfke açıkça ya da gizlice ortaya dökülmez. Ebeveynler birbiriyle zayıf bir iletişime sahiptir ve sürekli yoğun çatışmalar yaşanmaktadır. Üyeler sınırda kişilik bozukluğu gibi tanılar alabilmektedir.

İşlevselliği Ağır Düzeyde Bozulmuş Aileler: Bu ailede sorunlar çözmeye çalışılırken konu dağınık. Üyeler arasında sınır ihlali vardır. Ailede aşırı güç kullanan herhangi biri yoktur, bu nedenle de aile işleyişi kaotik bir hal almaktadır. Geçimsizlik yaşayan bu aileler, dışarıdaki insanlar tarafından tuhaf olarak tanımlanır. Bu ailede çocuklar sağlıklı bir duygusal gelişim gösteremezler. Aile üyeleri arasında iletişim kopukluğu vardır. Üyeler birbirlerine düşmanlık gösterirler sıcaklık ve ilgi yoktur. Üyelerin öz-bakım becerileri oldukça düşüktür. Antisosyal kişilik eğilimleri görülmektedir. Cinsel sapkınlık, madde bağımlılığı gibi kullanımlar mevcuttur.

1.6.2. Olson’ın Döngüsel (Circumplexs) Modeli

Ailelerdeki ilişki örüntüsünü tanımlamak için yararlı olan bu model, sistem odaklı olup aile teorilerinde yer alan aile uyumu, esneklik ve iletişim boyutlarını bütünleştirmiştir. Aile bağlılığı, esneklik ve iletişim boyutları evlilik ve aile sistemlerini anlamak ve tedavi planı oluşturmak için oldukça önemlidir (Olson, 2000:144-145).

Aile bağlılığı, aile üyelerinin birbirlerine olan duygusal bağlılığı olarak tanımlanmaktadır. Döngüsel Modelde, aile uyum boyutlarını teşhis etmek ve ölçmek için kullanılabilir bazı özel kavramlar veya değişkenler vardır, bunlar; duygusal bağlar, sınırlar, koalisyonlar, zaman, mekân, arkadaşlar, karar verme, ilgi alanları ve eğlencedir. Bağlılık boyutunda, bağlantısız/ilişkisiz, bağımsız, bağlantılı, iç içe geçmiş olmak üzere dört uyum düzeyi vardır. Dengeli uyum düzeylerinin (bağımsız ve bağlantılı) optimal aile işleyişini sağladığı varsayılmaktadır. Aşırı uçlar veya dengesiz seviyeler (bağlı olmayan veya iç içe geçmiş) genellikle uzun vadeli ilişkiler için sorunlu olarak görülmektedir (Olson,2000:145) Bağlılık seviyesi çok yüksek olduğunda (iç içe geçmiş sistemler), aile içinde çok fazla fikir birliği ve çok az bağımsızlık vardır. Diğer uçta (bağılantısız/ilişkisiz sistemler), aile üyelerinin sınırlı bir iletişim düzeyi vardır. Çok fazla yakınlık iç içe geçmişliğe (enmeshment) neden olur, çok az yakınlık ise uzaklaşma (disengagement) ile sonuçlanır.

Dengeli çift ve aile sistemleri (bağımsız/ayrık ve bağlantılı türler) yaşam döngüsü boyunca daha işlevsel olma eğilimindedir. Daha spesifik olarak, bağımsız bir ilişkide bir ölçüde duygusal ayrı olma hali vardır ancak bu, kopuk/bağılantısız sistem kadar aşırı değildir. Bağlı bir ilişki, ilişkide duygusal yakınlık ve sadakate sahiptir. Birlikte geçirilen zaman, yalnız geçirilen zamandan daha önemlidir. Birlikte olmak vurgusu vardır. Paylaşılan ilgi alanları, bazı ayrı etkinliklerde ortaktır.

İkinci boyut olan aile esnekliği, ilişki kuralları, liderlik, rol ilişkilerindeki değişimin miktarıdır. Liderlik (kontrol, disiplin), arabuluculuk tarzları, rol ilişkileri ve ilişki kurallarını içerir. Esnekliğin odak noktası, sistemdeki değişimlere karşı bu değişimin nasıl dengelediği üzerinedir. Dengeli çift ve aile sistemleri (yapılandırılmış ve esnek tipler) zamanla daha işlevsel olma eğilimindedir. Yapılandırılmış bir ilişkide, çocuklar da dahil olmak üzere bazı arabuluculuk durumlarında demokratik bir liderlik söz konusudur. Roller sabittir, her üyenin rolü bellidir. Kurallara bağlılık vardır. Esnek bir ilişkide, eşitlikçi liderlik vardır ve karar vermede demokratik bir yaklaşım sergilenir. Roller paylaşılır ve gerektiğinde akış değişir. Kurallar değiştirilebilir ve yaşa uygundur.

İletişim, Döngüsel Modelde üçüncü boyuttur ve diğer iki boyuttaki devinimi kolaylaştırması açısından kritiktir, kolaylaştırıcı boyut olarak görülmektedir (Olson, 2000:146; Segrin ve Flora, 2005). Çift ve aile iletişimi, dinleme becerileri, konuşma becerileri, kendini açma, açıklık, saygı açısından bir grup olarak aileye odaklanılarak ölçülür. Dinleme becerileri açısından odak noktası empati ve dikkatli dinlemedir. Konuşma becerileri, kendi adına konuşmayı ve başkaları adına konuşmamayı içerir. Kendini açma, kendisiyle ve ilişkiyle ilgili duyguları paylaşmakla ilgilidir.

1.6.3. McMaster Modeli

1970'lerde McMaster Üniversitesi'nde geliştirilen model şu anda McMaster Aile İşlevselliği Modeli (MMFF) olarak bilinmektedir. Epstein, Bishop ve Baldwin (1982) tarafından açıklandığı gibi, model sistem teorisinin temel kavramları üzerine inşa edilmiştir.

“Modelin altında yatan sistem teorisinin önemli varsayımları şu şekilde özetlenebilir (Headman, 2003:15):

1. Ailenin tüm parçaları birbiriyle ilişkilidir.
2. Ailenin bir parçası sistemin geri kalanından ayrı olarak anlaşılamaz.
3. Aile işleyişi, her bir parçayı basitçe anlayarak tam olarak anlaşılamaz.
4. Ailenin yapısı ve organizasyonu, aile üyelerinin davranışlarını belirleyen önemli faktörlerdir.
5. Aile sisteminin işlevsel kalıpları/ aile sistemindeki etkileşimsel örüntüler aile üyelerinin davranışlarını şekillendirir.

Bu varsayımlar ve klinik gözlemlerle birlikte, araştırmacılar aile yaşamında önemli olan altı alanı belirlediler. Bu boyutlar, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım ve davranış denetimidir (Miller, Christine, Gabor, Bishop ve Epstein, 2000:170).

1.7. Aile İşlevselliğinin Boyutları

Aile işlevselliği, her bir boyutun işleyişinin etkinliği değerlendirilerek belirlenir. Bunlardan ilki problem çözmedir. Problem çözme, ailenin sağlıklı bir şekilde işleyişini devam ettirmesi için sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisidir. Aile problemi,

ailenin çözüm bulmakta zorlandığı, varlığı ailenin bütünlüğünü ve işlevselliğini tehdit eden bir problem olarak görülmektedir.

Aile problemleri "Aracı" ve "Duygusal" olmak üzere ikiye ayrılır. Aracı olan problemler, para yönetimi, yaşanılacak yere karar verme, yemek ve giyeceğin nasıl temin edileceği gibi problemlerdir. Duygusal problemler ise duygusal süreçlerle ilgili problemlerdir. Daha çok, üzüntü ve acı veren geçmişle ilgili zorlayıcı yaşantılarla ilgili problemlerdir (Miller ve diğ., 2000: 170). İletişim, bir aile içinde bilgi alışverişinin nasıl yapıldığı olarak tanımlanır. Odak noktası sözlü alışverıştır. Aile içerisinde iletişim çoğunlukla üyelerin sözel olarak birbirleriyle olan etkileşimlerini ifade eder. Aile iletişiminin sözel olmayan yönleri açıkça önemlidir, ancak açık ve net olmadığı için karışıklığa ve yanlış yorumlamaya neden olabilmektedir. İletişim araçsal ve duygusal olmak üzere iki alt bölüme ayrılır. Problem çözmede olduğu gibi, iki alan arasında örtüşme olmasına rağmen, bazı aileler araçsal iletişimde çok daha iyiysen, duygusal iletişimde belirgin zorluklar sergilemektedirler. Ayrıca, iletişimin diğer iki bağımsız yönü de değerlendirilir: İletişim açık mı yoksa maskeli mi? direkt mi yoksa dolaylı mı? İlk ayırım, mesajın ne kadar açık olduğuna odaklanır. Mesaj açık mı, örtük mü, belirsiz mi ve maskeli mi? İkinci ayırım, mesajın açıkça amaçlandığı kişiye yönlendirilip yönlendirilmediğini değerlendirir. Aile rolleri, yinelenen davranış kalıpları olarak tanımlanır. Bunlar yemek pişirmek veya çöpü çıkarmak gibi rutin aile görevleridir. Rollerde kendi içinde araçsal ve duygusal olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra işlevler, gerekli aile işlevleri ve diğer aile işlevleri olarak da ikiye ayrılmaktadır. Gerekli aile işlevleri, üyelerin sürekli olarak bir arada olmasını gerektiren davranışları, rolleri içerir. Diğer aile işlevleri ise ailenin günlük yaşamında hemen her zaman şart olmayan ancak meydana geldiğinde de değişim yaratan davranışlardır (Miller ve diğ., 2000: 171).

Duygusal Tepki Verme, üyelerin aile içerisinde yaşanan birçok olaya duygusal anlamda uygun olacak şekilde yanıt verip vermeme durumudur. Burada iki soru çok önemlidir. İlk olarak, aile üyeleri, insanın duygusal yaşamında deneyimledikleri tüm duygularla mı yanıt veriyor? İkincisi, deneyimlenen duygu uyarıcı ve içinde bulunulan bağlamla uyumlu mu? Duygusal tepkiler iki grupta ele alınır. Bunlardan ilki,

samimiyet, destek, sevgi, mutluluk, şefkat gibi duygulardır. İkincisi ise, kızgınlık, korku, hayal kırıklığı, üzüntü gibi duygulardır. İşlevsel olmayan ailelerde korku, üzüntü gibi duygular daha çok yaşanmaktadır. Duygusal Katılım, ailedeki her bir bireyin bireysel olarak aile etkinliklerine ilgi göstermesi ve bunlara değer verme derecesi olarak tanımlanır. Aile üyelerinin etkinliğe birlikte katılmasıdır. Davranış denetimi denildiğinde ailedeki her bir üyenin aşağıda belirtilen durumlarda davranışlarını gözden geçirmesi akla gelir. İlk olarak, ailenin üyelerinin davranışlarını izlemek ve kontrol etmek zorunda kalacağı fiziksel olarak tehlikeli durumlar vardır. İkincisi, yeme, içme, uyuma, cinsellik gibi psikobiyolojik ihtiyaçların karşılanması ve ifade edilmesini içeren durumlar vardır. Son olarak hem aile üyeleri arasında hem de aile dışındaki insanlarla kişilerarası sosyalleşme davranışını içeren durumlar vardır.

2. Bağlanma

Bowlby ve Ainsworth'un anne babalarla, çocuklarla yapmış olduğu çalışmalarla şekillenen bağlanma kuramı, evrimsel-etolojik kuramdan, nesne ilişkileri kuramından, sosyal öğrenme kuramından ve psikanalitik kuramdan esinlenmiştir (Hazan ve Shaver, 1994:4-5-10; Kesebir ve diğ., 2011:323). Bebek dünyaya geldiğinde bakıma muhtaçtır ve bakım veren ile kurduğu bağ ile ilk ilişki deneyimini gerçekleştirir (Taşkiran Tepe ve Özmete, 2019:868). Bebek bakım veren kişi ile duygusal bağ kurar ve bu bağ ile kendine ve dış dünyaya ilişkin temsiller geliştirir (Bretherton, 1992:767, Holmes, 2014:79-152).

İçgüdüsel bir eğilimle gerçekleşen bağlanma sürecinde bebek, hayatta kalabilmek, kendini koruyabilmek ve ihtiyaçlarını giderebilmek için bakım verene ihtiyaç duymaktadır (Ainsworth, 1969:26-28, Bowlby, 2012:8). Bowlby (1988) bağlanmayı, bireyin duygusal olarak etkilendiği, kendisi için önemli olan kişilerle kurmuş olduğu, geçici ve duruma dayalı olmayan bir süreç olarak ele alır (Bowlby, 1988:31) Ainsworth (1969:34)'a göre ise bağlanma, bir kişiyle oluşturulan özel duygusal bağdır ve bu bağ ayırt edici özelliklere sahiptir. Bebeğindeki bağlanma süreci, bebeğin

ebeveynlerini ya da bakıcılarını arama, bulma, bulduktan sonra rahatlama, huzur bulma gibi davranışlarla karakterizedir (Soysalı, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005:88). Ağlama, gülme, konuşma, kollarını kaldırma, annesine dokunma gibi davranışlarla annesine ulaşmaya çalışan bebek, anne tarafından görülmeyi bekler (Bowlby, 1979:95, Ainsworth, 1969:30). Bebek herhangi bir tehlike ya da sorun olduğunda bağlanma figürlerine ulaşamadığında huzursuz olur, öfkelenir ve ağlar. Böyle bir durumda bağlanma figürü tarafından rahatlatılmayı ve güvende hissettirilmeyi bekler (Sümer, 2006:21-46, Bowlby, 2012:4). Bebeğin bu davranışları amacına ulaşırsa ve bakım veren kişi tarafından yatıştırılırsa ağlama, öfke gibi duygusal ve fiziksel reaksiyonlar ortadan kalkar ve bebek rahatlar. Bebeğe bakım veren kişinin bebeğin bu olumsuz duygularını gidermesi, bebeğe güven ve sevgi vermesi, bağlanmanın işlevsel olan davranışlarıdır. İhtiyaçları karşılanan bir bebek sevgi, ilgi gördüğünü hisseder, çevreyle gerçek bir bağ kurar ve kendi kişiliğini yavaş yavaş oluşturmaya başlar (Çalışır, 2009:245-248; Hazan ve Shaver, 1994:18).

Bağlanma sistemi içerisinde ele alınan bu davranışlar, bebeklerin ve çocukların yaşamlarını kolaylaştırmak, hayatlarını tehdit eden bir durum karşısında onları korumak için aktifleşen davranışsal örüntülerdir. Bağlanma davranışları ilk kez bebek ve ebeveyni arasında gelişir ve ortaya çıkar. Bebek bağlanma davranışları göstererek bağlanma figürleri ile olan yakınlığını korumaya çalışır (Bowlby, 1980:38). Bireylerin yaşına bakılmaksızın sergiledikleri bağlanma davranışı ilgili bağlanma figürü ile kurulan bağın türüne ve niteliğine göre duygu içerir (Bowlby, 1988:30-61). Hem çocuklar hem de yetişkinler yoğun bir duygulanım yaşadığında, var olan bağlanma ilişkisi bozulur ve bağın sürmesi, ilişkinin yeniden kurulması için bağlanma davranışları meydana çıkar (Bowlby, 1980-119).

Bağlanma, birlikteliği beraberinde getirerek yaşamı ve hayatta kalmayı kolaylaştırır. İnsan yavrusu kendisine bakım veren bir yetişkin sayesinde açıktan, üşümekten, güvensizlikten korunarak yaşamını sürdürür. Bağlanma davranışında bakıcı, bireyi koruyan kişidir (Bowlby, 1980:39). Bakım rolünü üstlenen kişi çoğu zaman bebeğin

öz annesi olmaktadır bazı durumlarda ise bir başka kadın bebeğin anne rolünü üstlenmektedir (Taşkiran Tepe ve Özmete, 2019:868). Bu kişiler bebeğe işlevsel bakım davranışı gösterirler. Bebek, ihtiyaçlarına karşılık veren kişi(ler) ile güçlü bağlar kurmaktadır, bu nedenle ebeveynler bebeklerin duygusal gelişiminin işlevsel yönde ilerlemesinde kilit roldelerdir (Soysalı ve diğ., 2005:88).

2.1. İçsel Çalışma Modelleri

Bebek bakım veren yetişkin ile kurmuş olduğu ilişkide ne tür davranışlar ve tepkiler olacağını öğrenir. Bakım veren ile kurduğu bu iletişim sonucunda hem kendine hem de bağlanmaya dair bilişsel temsilleri oluşur. Bowlby bilişsel temsilleri içsel çalışan model olarak tanımlar (Hazan ve Shaver, 1994:9).

Bowlby, anne-bebek bağlanması ile ilgili yapmış olduğu hayvanlara dair gözlemlerde; bebek babunların annelerini arama, annelerine yapışma davranışlarını fark etmiş ve bağlanma sürecinin insan türünde daha işlevsel bir yönü olduğunu bulmuştur. Ailesinden uzaklaşarak dünyaya merhaba diyen, dünyayı meraklı gözlerle keşfeden birey, ardından yeniden ailesine dönebilmeyi, fiziksel ihtiyaçlarını karşılamayı ve hayatı güvenli bir yer olarak algılamayı istemektedir. (Tüzün ve Sayar, 2006:25). Bakım veren kişi bebeği sakinleştiren, destekleyen, güven veren tutumda olabileceği gibi, bebeğe karşı ilgisiz, sevgisiz bir açı ile de yaklaşabilir, bu davranışlara maruz kalan bebek diğerlerine ilişkin olumlu ve olumsuz içsel çalışma modelleri oluşturur. Bebek kendini ilgiye, sevgiye layık biri olarak değerlendirebileceği gibi tam tersi değersiz bir varlık olarak da yorumlayabilir, dolayısıyla bebeğin kendine yönelik içsel çalışma modelleri dışarıdan da etkilenebilmektedir (Bretherton, 1992:768-769).

2.2. Çocuklukta Bağlanma

Bebeğe bakım veren kişinin bebekle kurmuş olduğu bağ ile birlikte, bebeğin ilişki kurma biçimi şekillenir (Varol, 2018:21). Ailenin yapısı, aile üyeleri ve üyeler arasındaki ilişkinin yanında ailede bakım veren kişinin bebekle kurduğu ilişkinin nasıl olduğu çok önemlidir (Taşkiran Tepe ve Özmete, 2019:886). Bebeğin psikolojik gelişimi açısından en çok anne ile kurulan güvenli bağ önemlidir ve bu bağ çoğunlukla annenin çocuğa karşı duyarlı, sıcak davranışları ile karakterizedir. Çocuğun bağlanma stiline, ortamın yapısı ve çevresindeki insanların göstermiş oldukları davranışlarında etkisi bulunmaktadır.

Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (2015:204) yapmış oldukları “Yabancı Durum” çalışmasından sonra bebeklerin “güvenli bağlanma”, “kaçınan bağlanma”, “kaygılı bağlanma” olmak üzere üç tür bağlanma örüntüsü sergilediğini gözlemlemiştir (Sümer ve Güngör, 1999:73). Bu üç bağlanma stiline ek olarak, Main ve Solomon (1986) tarafından bağlanma kuramına “düzensiz bağlanma stili” eklenmiştir (Kesebir ve diğ., 2011:327).

Güvenli Bağlanma: Bakıcıları ile güvenli ilişkiler kuran bebekler, rahatlıkla dış dünyayı keşfedip yeniden bakıcısının yanına döner, burada rahatlar böylelikle bakıcısını güvenli bölge olarak görürler (Bowlby, 1988:50). Bakıcıları ortamdan uzaklaştığında, yanında bir yabancı varsa rahatsız olmaz, anneleri gittiğinde yabancı ile aynı ortamda kalmaktan az da olsa huzursuz hissedebilirler. Güvenli bağlanma stiline sahip bebekler anneleri yanına geldiğinde yeniden mutlu olur ve rahatlarlar (Ainsworth, 1989:715).

Kaçınan Bağlanma: Anne ile ayrılma, yeniden bir araya gelme durumunda kaçınan bağlanma stiline sahip olan bebekler ne duygusal ne de fiziksel olarak anneye ilişkin bir tepki vermektedirler. Duygusal yakınlıktan kendilerini sakıyan bu bebekler, kendi

başının çaresine bakma eğilimindedirler ve anneleri onlara dokunduğunda bunu görmezden gelebilmekte ve annelerine karşı eleştirel, soğuk bir davranış sergileyebilmektedirler (Bowlby, 1988:54-90, Ainsworth, 1969:711).

Kaygılı Bağlanma: Kaygılı bağlanma stiline sahip bebekler ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmayacağına dair kuşku duymaktadırlar ve bakım figüründen gelecek herhangi bir ayrılığa karşı her an tetiktedirler (Bowlby, 1988:3-33). Anneleri ile ayrılma durumunda yoğun bir kaygı yaşamakta, herhangi bir yabancı ile temas kurmaktan kaçınmaktadırlar. Anne ile yeniden aynı ortamda geldiklerinde; öfke, kızgınlık gibi duyguları anneye yansıtırlarken, bir yandan da anneye yapışma, temas etme gibi tezat davranışları gösterirler (Hazan ve Shaver, 1994:10).

Düzensiz Bağlanma: Davranış örüntüleri net ve belli bir amaca hizmet etmeyen düzensiz bağlanma stiline sahip bebeklerin, ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından istismar, ihmal edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan bakıcısı ile olan ilişkisinde de sorun yaşayabilecek bu bebekler, organize olmayan bağlanma davranışları gösterebilmektedir (Kesebir ve diğ., 2011:332).

Güvenli bağlanmaya sahip çocukların annelerinin, bebeklerine karşı daha duyarlı oldukları, çocuklarının duygularını takip edebildikleri ve aynaladıkları görülmüştür. (Tüzün ve Sayar, 2006:27). Ainsworth (1969:6) anne ya da ilgili bir başka bakım veren kişi ile kurulan iletişim sonucunda oluşan bağlanmanın, ileriki yaşlarda da devam edeceğini, bu bağlanmanın duruma özel geçici bir şey olmadığını ifade eder. Bebeğin ilk yıllarda anne-babası ile kurduğu ilişki, ilerleyen dönemlerdeki ilişkilerinde göstereceği güven ya da güvensizlik duygusunun temelini oluşturur (Altınbaş, Durmaz ve Çiftçi, 2017:1684). Yaşamın herhangi bir döneminde bireylerin diğerleri ile kurduğu ilişkinin yakınlığı göz önüne alınarak, ilişkinin destekleyen ve koruyan bir yapıda olup olmadığı kestirilebilir (Kesebir ve diğ., 2011:334). İhtiyaçları bebeklik döneminde yeteri kadar karşılanmayan bireylerin çocuklukta, ergenlikte kendini

gösteren psikopatolojik davranışları, bireyin bağlanma figürü ile kurduğu bağlanma ilişkisinin içeriği ile ilgilidir (Soysalı ve diğ., 2005:95-97).

2.3. Ergenlikte Bağlanma

Ebeveynlerle ve ilgili diğer kişilerle bağlanma aşamasında doğal olarak gerçekleşen gelişimsel değişimler, bebeklik döneminden başlayarak tüm yaşam döngüsü boyunca sevgi bağlarının temelini oluşturur ve bireylerin ilişkilerini etkiler (Ainsworth, 1989:711-715). Buradan hareketle bebek bağlanma stillerinin ergen bağlanma stillerinin önemli bir yordayıcısı olduğu söylenebilir (Hamilton, 2000:693). Bebeklik ve çocukluk döneminde ebeveyn figürlerine bağlılık fazladır, bu bağlılık ergenlik ve yetişkinlik döneminde azalmış gibi görünse de oluşan bağ sona ermez (Çıkılı Uytun, Öztop ve Eşel, 2013:178). Ergenler anne-babalarından, bakıcılarından uzaklaşarak, daha bağımsız bir ilişkide olmayı hedefledikleri akranlarına yönelmektedir (Kesebir ve diğ., 2011:335). Ergenlik ve erişkinlik döneminde bağlanma örüntüleri kendini, kişisel, sosyal, profesyonel yaşamda, stresi düzenlemede, zihinsel, fiziksel, psikolojik gelişim alanında göstermektedir ve daha çok bu dönemde bağ kurulan kişi duygusal ilişkinin deneyimlendiği partnerdir (Çıkılı Uytun ve diğ., 2013:177). Genç, duygusal ilişki için çoğunlukla kendi yaş seviyesindeki kişileri seçer ve bu seçimlerde hormonal, bilişsel, fizyolojik değişimlerin etkisi büyüktür (Ainsworth, 1989:713).

Ergenlik ve erişkinlikte daha sağlıklı iletişim kanallarını seçen bireyler, bir problemle karşılaştıklarında, etkili problem çözme yöntemlerini daha çok kullanabilmektedir. Bu durumun gerçekleşmesinde, ergenlerin erken çocukluk döneminde birincil bakım veren kişilerle kurduğu bağın güvenli olması etkindir (Ainsworth, 1989:712). Bakıcıları ile erken çocukluk döneminde daha çok olumsuz yaşam deneyimlerine sahip olan ergenlerin ise problem çözerken daha çok stres yaşadıkları ve sorunlara direnç gösterdikleri bilinmektedir (Hamilton, 2000: 693).

Ergen ve erişkinlerde gözlemlenebilen patoloji davranışları ile güvensiz bağlanma arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır (Hamilton, 2000:693-694). Ergenlerin erken çocukluk döneminde bakıcısı ile kurduğu bağın güvenli bir ilişkiye dayanıyor olması önem taşımaktadır (Ainsworth, 1989:715). Güvenli bağlanma stiline sahip bir ergen, sorunla karşılaştığında, güvensiz bağlanma stiline sahip bir ergene nazaran etkili problem çözme mekanizmalarını kullanabilmektedir ve daha az stres yaşamaktadır (Hamilton, 2000:690). Ergen ve erişkinlerin yaşamını etkileyen erken çocukluk dönem bağlanma stilleri, her ne sebeple olursa olsun, o dönemde yaşanan bir kopma ile bireylerin çocukluk, ergenlik, yetişkinlik dönemlerinde psikopatolojik semptomlar göstermesine neden olabilmektedir (Hamilton, 2000:690; Tüzün ve Sayar, 2006:28).

2.4. Yetişkinlikte Bağlanma

Nörolojik gelişimle birlikte yürümeye, koşmaya başlayan çocuk, annesinden uzaklaşarak dünyayı görmeye, tanımaya başlar ve arkadaşları da dahil olmak üzere birçok yabancıyla iletişime geçer. Yetişkinliğe ulaşan kişi, yakın ilişki kurarak, ebeveynlerine yönelttiği bağlılığı bu defa partnerine yansıtır (Ainsworth, 1989:713-714). Sosyal ortamda türdeşleri ile bir araya gelen yetişkinin en büyük ihtiyacı güvende hissetmektir ve bu ihtiyacı yakın ilişkilerinde gidermeye çalışır (Hazan ve Shaver 1994:17). Yetişkinlerde bağlanma stilleri, ebeveynlerle kurulan ilişkinin kalitesi ve bu ilişkiye dair algılara bağlı olarak değişmektedir (Hazan ve Shaver, 1987:516). Yetişkinlikte Bağlanma, Hazan ve Shaver'in Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri ve Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Stili başlıkları içerisinde detaylandırılarak anlatılmıştır.

2.4.1. Hazan ve Shaver: Yetişkin Bağlanma Stilleri

İnsan yavrusu ve ebeveynleri arasında oluşan sevgi bağı, yetişkinlerin duygusal ilişkilerinde de kurulmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987:512). Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth'un güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin, yetişkinlerde de benzer

bir şekilde işleyip işlemediğini romantik ilişkilere uyarlayarak oluşturduğu bir ölçek çalışması ile araştırmıştır (Bartholomew, 1990:226-227). Bebeklik döneminde oluşan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin büyük ölçüde yetişkinlik döneminde de işlediğini görmüştür (Kobak ve Sceery, 1988).

Yetişkinler birbirlerinden duygusal destek, bakım ve cinsellik içeren davranışları beklemektedirler. Duygusal bağ ile birlikte kişi, yakınlığı devam ettirme isteği duyar ve daha çok kendilerine tanıdık gelen, olumlu tepkilerde bulunan bireyleri çekici bulma ve onlara yönelme eğilimleri içerisinde olurlar (Ainsworth, 1989:715; Hazan ve Shaver, 1994:20-21). Kişilerin yakın ilişki kurması, kişilerarası çekicilik olgusu ile başlamaktadır. Kişiler kendilerine fiziksel görünüm, dünya görüşü, tutum gibi birçok yönden benzeyen, onları seven, mutlu eden kişileri, tanıdık gelmeyen ve olumlu duygular uyandırmayan kişilere göre daha çok çekici bulmaktadır. Yetişkinlerin bir diğer bireyi çekici bulması, arzuları ve bu kişiden ihtiyaçlarını giderebileceğini tahmin etme ile olan bir durumdur. Çekicilik kavramı her bireyin ihtiyaç durumuna göre kendini ilişkilerde göstermektedir. Örnek olarak, bakım verme isteği yoğun olan bir birey, bakım almaya ihtiyacı olan birini çekici bulabilir (Hazan ve Shaver, 1994:15).

Bir yetişkinin âşık olduğunu kabul etmesi ve ifade etmesi, bu hissi beslediği kişiden, bakım ve cinselliğe dair ihtiyaçlarının giderilebileceğini görmesi ile ortaya çıkmaktadır. Yetişkinlerin aşkı deneyimleme süreci birbirinden farklıdır. Güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinler; kendilerine güvenen, arkadaş canlısı kişilerle romantik ilişki kurmaktadır. Bu kişilerin, eşlerini hatalarına rağmen affetme ve onlarla uzun yıllar mutlu bir ilişki sürdürme eğilimleri yüksektir. Yakınlıktan korkan kaçınan bağlanma stiline sahip yetişkinler ise ilişkilerinde duygusal iniş çıkışlar, eşlerini kıskanma durumları yaşamaktadır ve aşka dair yaşantıları çoğunlukla olumsuz bir içeriğe sahiptir. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip yetişkinler, partneri ile bir araya gelme için arzu duymakta, romantik ilişkisinde duygusal yükselmeler, aşırı cinsel çekicilik ve kıskançlık durumları yaşamaktadırlar. Bu kişiler, sık sık âşık olmuş gibi hissederler ancak nadiren gerçek aşk olarak nitelendirdikleri sevgiyi bulurlar ve

kendilerini güvenli aşıklar gibi romantik olarak nitelendirirler (Hazan ve Shaver, 1987:521).

Yetişkinler, partnerlerinden güven hissettiklerinde, ilişkide mutlu olma düzeylerini sorgulamadan, duygusal bağı sürdürmeye devam edebilirler. Bu durumda duygusal ilişki ihtiyacı, bu bireyleri bir arada tutan psikolojik bir bağ görevini üstlenir. Çiftlerin ayrılık durumunda yaşayacakları kaygı, onların bağlanma davranışlarını daha da artırabilmektedir. Kişilerin kendilerine iyi gelecek birisini bulamama ihtimalini düşünmelerinden dolayı, mevcut ilişkide kalma süreleri uzayacaktır (Hazan ve Shaver, 1994:20).

Yetişkin romantik ilişkinin sonlanması ölüm ya da istendik bir durum ile meydana gelebilir. İlişkinin bitişiyle yetişkinler tıpkı bebeklerde olduğu gibi ilk olarak protesto tepkisinde bulunur ve kaygı duymaya, hayatlarından çıkan eş/sevgiliye dair özlem ve düşünceler oluşturmaya başlar, partnerin geri dönüşü mümkün olmasa da onu geri kazanmak için davranışlar geliştirir (Hazan ve Shaver, 1994:21-22). Ayrılık sürecinde kesinlik olmaması, sıkıntı verebilir ve bu sıkıntı kalıcı olabilir (Ainsworth, 1989:710). Çabalarına karşılık bulamayan yetişkin, umutsuzluk ve üzüntüyle birlikte, bağlanma figürünün gelmeyeceğini kabul eder. Yeni bir ilişkiye dair ilgi, istek duymadan hayatlarına tek başına devam eden bu yetişkinler, kaybettikleri eşin yokluğunu kabul eder, duygusal olarak onlardan koparak, kendi normal yaşamlarına dönerler (Harvey, Weber ve Orbuch, 1990: 50).

2.4.2. Bartholomew ve Horowitz: Dörtlü Bağlanma Modeli

Bireyin toplum içinde yalnız hissetmesi, iletişim yoksunluğu çekmesi birey için oldukça zararlıdır, çünkü bu ihtiyaç insan türünün doğal bir gereksinimidir (Hazan ve Shaver, 1994:20). Kişi ilişki içerisinde rahat hissettiği müddetçe güvende hisseder ve yakınlık gösterir (Ainsworth, 1989:711-714).

Bartholomew ve Horowitz (1991:227), yetişkin bağlanma stillerini, dört farklı bağlanma örüntüsüne dayanan bir model içerisinde ele alır. Model temel varsayımlarını oluştururken hem Ainsworth'un bağlanma stillerinden hem de Bowlby'nin içsel çalışma modelinden yararlanmıştır (Sümer, 2006:21-35). Bireyin kendiliği ile ilgili içsel modelden (olumlu veya olumsuz) diğerleriyle ilgili içsel modelden (olumlu veya olumsuz) oluşan dörtlü bağlanma modeli, yetişkin bağlanmasının iki boyutlu bir süreçten geçerek oluştuğunu söyler. Kişinin öz imajına ve diğer insanlara dair yorumlamaları, algı ve tutumları içsel çalışma modelleri kapsamında ele alınır (Bowlby, 1951:12-14).

Bartholomew, Horowitz (1991:226), yetişkin içsel çalışma modellerinin bireyin hem kendine hem de dış dünyaya ilişkin tutumlarını ve doğrudan bağlanma stillerini etkilediğini söylemektedir. Yetişkin ilişkisinde kişi, sevilen bir varlık olup olmadığını ölçmek için sorular sorarak, kendilik değerine pozitif ya da negatif anlamlar yüklemektedir. Kişinin kendi dışındaki insanları güvenilir, ulaşılır ya da güvensiz, reddedici tutumda kişiler olarak görmesi ile diğerlerine yönelik olumlu ya da olumsuz içsel tutumları oluşmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999:73-75). Bağımlılık ve kaçınmaya dair kavramsallaştırma çalışması yapan Bartholomew ve Horowitz (1991:241), çalışmasına yakınlık sürecini de dahil etmiştir. Bağımlılığın düşük ve yüksek oranda olması ile kişilerin öz-saygı düzeylerinin değişeceğini ifade eder. Düşük bağımlılık düzeyinde olumlu öz saygı vardır ve birey bir başkasına ihtiyaç duymadan kendi varlığını sürdürür. Yüksek bağımlılık düzeyinde ise, yetişkin öz-saygısı dışarıdan kabul aldığında, onaylandığında mümkündür. Çalışma ile her bir bağlanma stilinin, kişilerarası bir problemle ilişkisi olduğu bulunmuştur (Bartholomew ve Horowitz, 1991:240). Güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ilişkide görülebilecek yetişkin bağlanma stilleridir (Bartholomew ve Horowitz, 1991:227).

Güvenli Bağlanma: Yakın ilişki kurmakta zorlanmayan, kendi içsel değerini kendi oluşturan ve kendini sevmeye, değer görülmeye layık biri olarak algılayan kişiler

güvenli bağlanma stiline sahip kişilerdir. Olumlu kendilik içsel modelinin yanı sıra, diğer insanlara ilişkin yorumlamaları da olumlu olan bu bireyler, diğerlerine güven duymakta zorlanmamaktadırlar. İlişkide “ben”, “sen” ve “biz” gibi ayrımların farkındadırlar ve yakın ilişkilerini bu bağlam üzerinden yürütmektedirler (Sümer ve Güngör, 1999:75-76).

Saplantılı Bağlanma: Kendine ilişkin değerlendirmeleri negatif yönde olan bu bireyler, bilhassa yakın ilişkide temasa geçtiği kişilerin her konuda haklı olduğunu, bir suç varsa bu suçun sadece kendilerine ait olduğunu düşünmektedirler. Olumsuz kendilik içsel modeli ile diğer insanlara dair olumlu algıları olan bu bireyler için; partnerleri vazgeçilmez bir varlıktır ve kendilerini partnerlerine kabul ettirebilmek ve partnerlerinden sevgi, ilgi görebilmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar (Sümer ve Güngör, 1999:75-76).

Korkulu Bağlanma: Kişilerarası ilişkide sıcaklık eksikliği hisseden bu yetişkinler, modelde bulunan bağımlılık ve kaçınma boyutları içerisinde ikircikli bir tutumda hareket etmektedirler. Kimi zaman samimi bir ilişkiden kaçarlarken, kimi zamanda bağlanma figürlerine aşırı bağımlı davranışlar sergileyeceklerdir. Olumlu benlik algıları olan bu kişiler, diğerlerine ilişkin olumsuz düşünceler barındırmaktadır ve güven duymakta zorlanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991:239-240).

Kayıtsız Bağlanma: Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerle benzer tepkileri bulunmaktadır. Ancak kayıtsız bağlanma örüntüsündeki yetişkinler, korkulu bağlanma örüntülerine sahip kişilere göre, ilişkilerde daha soğuklardır ve partnerlerine karşı mesafelilerdir. Bir ilişkiyi başlatma, konuşma gibi konularda sosyal beceri ya da girişkenlik ile ilgili herhangi bir sorunları olmayan bu kişiler, iletişim kurmamayı bir tercih olarak görmektedirler. Bir ilişki içerisinde acı çekme ihtimallerini göz önünde bulundurdıkları için, ilişki kurma, sürdürme gibi konulara en başından hiç girmezler. Hem korkulu hem de kayıtsız bağlanma stilinde kişileri yakınlıktan kaçınma

davranışları ile yakınlaşma boyutundan uzaklaşmaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991:240).

3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde; ilk olarak aile işlevselliği ve bağlanma stilleriyle ilgili, ardından aile işlevselliği ve çeşitli sosyodemografik değişkenlerle ilgili ve son olarak da bağlanma stilleri ve evlilik ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Literatür incelendiğinde aile işlevselliği ve bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür.

Kocamaz Karagözlü (2019:64)'nın 696 bireyle aile işlevleri ve bağlanma stillerine göre öznel iyi oluş düzeylerini incelediği çalışmada, sağlıklı ve sağlıksız ailelerin güvenli ve güvensiz bağlanma (korkulu, kaçınan, saplantılı) stillerine göre öznel iyi oluş düzeylerinde anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Çalışmada ailesi sağlıksız özellikler gösteren bir yetişkinin güvensiz bağlanma örüntülerine daha fazla sahip olduğu ve bu durumla beraber, yetişkinlerin öznel iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birey-ebeveyn ilişkisinin açıklandığı bir çalışma olan Knapp ve Darin (2015:31)'in 304 yetişkinle yaptığı çalışmada, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kök aileleriyle ve şimdiki aileleriyle olan ilişkilerini olumlu tanımladıkları ifade edilmiştir. Aynı zamanda bu bireylerin kendine güven ve iyi oluş puanlarının güvensiz bağlanma stiline sahip bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Vasquez ve diğerleri (2012:874) boyamsal olarak yaptığı çalışmada yetişkinlerin bağlanma stillerinin aile ve iş yaşamındaki etkilerini incelemiştir. Güvenli bağlanmaya sahip yetişkinler, güvensiz bağlanmaya sahip bireylere göre ailesinden ve işinden daha

fazla memnun olduğunu ifade etmiştir. Sümer (2006:104)'in araştırmasında ise güvenli bağlanma stiline sahip evli bireylerin, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylere kıyasla evliliklerinden daha çok doyum aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğrudan aile işlevselliği bağlanma stilleri ile ilgili çalışmaların az sayıda olması nedeniyle; aile işlevselliği ile ilişkili olabileceği düşünülen evlilik doyumu, evlilik kalitesi, evlilik uyumu değişkenleri ile yapılan çalışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Bu çalışmalardan ilkinde bakıldığında; evlilik işlevini bağlanma kuramı çerçevesinde ele alan Selçuk, Zayas ve Hazan (2010:258), bağlanma stiline evlilik ilişkisi ve evlilik doyumunu etkilediğini bulmuştur. Yine Sandberg, Bradford ve Brown (2017:518) 680 çiftle bağlanma stilleri ve evlilik kalitesi ile ilgili yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin evlilik kalitesi üzerinde yordayıcı etkisi olduğunu gözlemlemiştir. Bozkurt (2020:70-76)'un 100 evli çiftle yaptığı çalışmada, korkulu bağlanma stili ile evlilik uyumu arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Scott ve Cordova (2002:199), kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline evlilik uyumunu yordayan önemli değişkenler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İkinci Murat (2021:42)'in 310 katılımcı ile yaptığı çalışmada kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Özmen ve Atik (2010:367)'in 204 evli çiftle yaptığı çalışmada kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinden yüksek puan alan evli çiftlerin evlilik uyum puanları düşük bulunmuştur. Yapılan çoklu regresyon analizinde ise, kaçınmacı bağlanma ile cinsiyet değişkeninin evlilik uyumunu yordayan değişkenler olduğu saptanmıştır.

73 evli kadınla yetişkin bağlanma stilleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen Meyers ve Landberger (2002:159), güvenli, kararsız ve kaçınmacı bağlanma ile evlilik doyumu arasında ilişki olduğunu bulgulamıştır. Altun (2015:55) çalışmasında bağlanma stilleri ile evlilik doyumunu incelemiş kaçınan bağlanma düzeyleri artan evli bireylerin evlilik doyumlarının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Girgin ve Şık (2018:52) evlilik doyumu üzerinde bağlanma stilleri ve gelir durumunun yordayıcı değişkenler olduğunu bulgulamıştır. Sığırcı (2010:81), Taş (2016:53) ve

Muşdal Çelebi ve Polat (2019:33) çalışmalarında evlilik doyumu ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri arasında negatif yönde ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Ayrıca Muşdal Çelebi ve Polat (2019:33) kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinin evlilik doyumu üzerinde negatif yönde yordayıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Erdoğan Taycan ve Çepik Kuruoğlu (2014:9) yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınları ilişkide daha bağımlı, kadınların ise erkekleri kontrolcü ve ilişkiden kopuk bireyler olarak algıladıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırmada kadınlar erkeklere göre kaygılı bağlanma stili ölçeğinden daha yüksek puan alırken; erkekler kaçınmacı bağlanma stili ölçeğinden daha yüksek puanlar almıştır. Sarı (2012:51-57)'nın çalışmasında kaygılı ve kaçınmacı bağlanmaya sahip bireylerin evlilik doyumlarının düşük olduğu saptanmıştır. Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu (2006:61) ise korkulu bağlanma stiline sahip evli bireylerin, güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylere göre önceki evlilik uyum düzeyinin daha düşük düzeyde olduğunu saptamıştır.

Baltacıoğlu (2016:106-108)'nin araştırmasında kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerin genellikle romantik ilişkileri sürdüremeyen bireyler olduğu saptanmıştır. Yetişkinlerin romantik ilişki süreçlerinde kaçınmacı olmasının, ilişkide çok yakın olmaktan korkma ve kendisine zarar geleceğine yönelik kaygı duyması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce Erişti (2010:80-81)'nin çalışması ile desteklenmiştir. Bu çalışmada, evlilik uyumu ve kaygılı bağlanma stili arasındaki olumsuz ilişki, evlilik uyumu ile kaçınmacı bağlanma stili arasındaki olumsuz ilişkiden daha düşük düzeyde çıkmıştır. Senchak ve Leonard (1992:51) yeni evli çiftlerde bağlanma stilleri ve evlilik uyumu ile ilgili yaptığı çalışmada çiftlerin kişilerarası iletişim işlevleri üzerinde bağlanma stillerinin etkisi olduğunu, evlilik uyumunun bağlanma stillerinden etkilendiğini bulgulamıştır. Bu çalışmada kaygılı ve kaçınmacı bağlanma davranışları gösteren yeni evli çiftlerin evlilik uyumu, güvenli bağlanma davranışları gösteren yeni evli çiftlerin evlilik uyumundan daha düşük bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Deseni

Araştırmanın türü betimsel araştırmadır. Araştırmada evli bireylerde aile işlevselliği ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha fazla sayıda değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını inceleyen ve bu değişimin derecesini araştıran bir tarama modelidir. Modelde değişkenler arasındaki ilişki incelenirken her bir değişkene ayrı bir sembol atfedilir. Bu semboller de ilişkisel çözümlemeyi sağlayacak veri çiftleri halinde belirlenir. İlişkisel tarama modeli, hayatta olup biten her şeyin birbiri ile bağlantılı olduğu, tıpkı bir örümcek ağı gibi olan ilişki sürecinde, ağların birinde yaşanan bir değişimin, diğer bir ağı etkileyeceği görüşüne dayanır. Model sonucunda elde edilen veriler, neden-sonuç ilişkisine dayandırılarak yorumlanmamaktadır. Ancak bir değişkene dair elde edilen bilgiler sayesinde, bir diğer değişkene dair tahminler yapılabilmektedir (Karasar, 2020:114). Bu çalışmada aile işlevselliği bağımlı değişken ve bağlanma stilleri ise bağımsız değişkendir.

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcı grubunu 362 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcılar uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü (2012:40)'ye

göre uygun örnekleme zaman, para gibi konularda sorun yaşamamak için hızlı ve kolay bir şekilde uygulama yapılacak alanı belirleme işlemidir. Katılımcıların %62.7'si ($n = 227$) kadın ve %37.3'ü ($n = 135$) erkektir. Yaş dağılımı 18 ile 65 arasında değişen katılımcıların yaş ortalaması 35.07'dir ($ss=9.82$). Ortalama evlilik yaşı 25.70 ($ss=3.86$) olan katılımcıların, evlilik yılları 0 ile 23 yıl üzerinde ($ort=1.97$, $ss=1.10$) değişim göstermektedir. Katılımcıların çocuk sayısı 0 ile 7 üzerinde değişmektedir ve ortalama çocuk sayısı 1.79'dur ($ss=.69$). Katılımcıların %90.9'u ($n = 329$) evliliğinden memnun olduğunu, %9.1'i ($n = 33$) evliliğinden memnun olmadığını; %93.9'u ($n = 340$) eşini yeterince tanıdığını, %6.1'i ($n = 22$) eşini yeterince tanımadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %12.7'si ($n = 46$) evliliğini hayatlarının bir döneminde sonlandırmayı düşündüğünü ifade ederken, %87.3'ü ($n = 316$) evliliklerini sonlandırmayı hiç düşünmediklerini ifade etmiştir. Katılımcıların eşle evlenme şekilleri incelendiğinde %71.8'i ($n = 260$) flört yolu ile %20.7'si ($n = 75$) görücü usulü ve %7.5'i ($n = 27$) diğer evlenme şekilleri ile evlenmiştir. Katılımcıların %24.6'sı ($n = 89$) resmi nikah ile %2.8'i ($n = 10$) dini nikah ile %72.7'si (263) ise hem dini hem de resmi nikah ile evlenmiştir. Katılımcılara ait diğer betimsel özellikler Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumuna Ait Bilgiler

Değişken	F	%
<i>Eğitim durumu</i>		
İlkokul	7	1.9
Ortaokul	14	3.9
Lise	54	14.9
Üniversite	243	67.1
Yüksek Lisans	37	10.2
Doktora	1	.3
Okula Gitmemiş	1	.3
Diğer	5	1.4

Tablo 1’de katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde; 243’ünün (%67.1) üniversite, 54’ünün (%14.9) lise, 37’sinin (%10.2) yüksek lisans, 14’ünün (%3.9) ortaokul, 7’sinin (%1.9) ilkokul, 5’inin (%1.4) diğer, 1’inin doktora (%.3) ve son 1 kişinin de (%.3) okula gitmemiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Evlilik Sayılarına İlişkin Bilgiler

<i>Kaçıncı evlilik</i>		
1	354	97.8
2	8	2.2

Katılımcıların 354’ünün (%97.8) ilk evliliği, 8’inin (%2.2) ise ikinci evliliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların Çalışma ve Gelir Durumuna Ait Bilgiler

<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışan	273	75.4
Çalışmayan	89	24.6
<i>Gelir durumu</i>		
0-1000 TL	66	18.2
1001-2000 TL	20	5.5
2001-3000 TL	57	15.7
3001-4000 TL	67	18.5
4001 TL ve üzeri	152	42.0

Yine Tablo 3’te katılımcıların gelir durumları sırası ile 4001 TL ve üzeri (%42.0), 3001-4000 TL (%18.5), 0-1000 TL (%18.2), 2001-3000 TL (%15.7), 1001-2000 TL

(%5.5) şeklinde değişmektedir. Katılımcıların 273'ü (%75.4) çalışan, 89'u (%24.6) ise çalışmayan konumdadır.

Tablo 4. Katılımcıların Eş Eğitim Durumuna Ait Bilgiler

Değişken	F	%
<i>Eş eğitim durumu</i>		
İlkokul	20	5.5
Ortaokul	25	6.9
Lise	46	12.7
Üniversite	243	67.1
Yüksek Lisans	24	6.6
Doktora	2	.6
Okula Gitmemiş	1	.3
Diğer	1	.3

Tablo 4'te katılımcıların eşlerine ait eğitim düzeyleri incelendiğinde; 243 üniversite (%67.1), 46'sının (%12.7) lise, 25'inin (%6.9) ortaokul, 24'ünün (%6.6) yüksek lisans, 20'sinin (%5.5), ilkokul, 2'sinin (%.6) doktora, 1'inin (%.3) diğer ve son 1 kişinin de (%.3) okula gitmemiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Eşlerinin Evlilik Sayılarına İlişkin Bilgiler

<i>Eşin kaçınıcı evlilik</i>		
1	351	97.0
2	10	2.8
3	1	.3

Katılımcıların 351'sinin (%97.0) ilk evliliği, 10'unun (%2.8) ikinci evliliği, 1'inin (%.3) ise üçüncü evliliğidir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Eş Çalışma ve Toplam Gelir Durumuna Ait Bilgiler

<i>Eş çalışma durumu</i>		
Çalışan	280	77.3
Çalışmayan	82	22.7
<i>Eşin geliri ile oluşan toplam gelir durumu</i>		
1001-2000 TL	9	2.5
2001-3000 TL	37	10.2
3001-4000 TL	47	13.0
4001 TL ve üzeri	269	74.3

Yine Tablo 6'da katılımcıların eşlerinin gelir durumları ile oluşan toplam gelir durumları sırası ile 4001 TL ve üzeri (%74.3), 3001-4000 TL (%13.0), 2001-3000 TL (%10.2), 1001-2000 TL (%2.5) şeklinde değişmektedir. Katılımcıların 280'i (%75.4) çalışan, 82'si (%24.6) ise çalışmayan konumdadır.

Tablo 7. Katılımcıların İkamet Ettikleri Evlerin Aidiyetine İlişkin Bilgiler

<i>İkamet edilen ev kime ait</i>		
Kendime	93	25.7
Eşime	71	19.6
Kira	168	46.4
Aileme/Akrabalarım	29	8.0
Diğer	1	.3

Tablo 7’de katılımcıların evleri ile ilgili bilgilere bakıldığında; oturulan ev tipinin sırası ile daire (%90.3), gecekondur (%3.6), müstakil (%1.7), diğerr (%1.7), villa (%1.7), dubleks (%.6), köy evi (%.3) ve lojman (%.3) şeklinde değıştiğı görölmüşür.

Tablo 8. Katılımcıların Oturdukları Ev Tiplerine İlişkin Bilgiler

Değişken	F	%
<i>Oturulan ev tipi</i>		
Gecekondur	13	3.6
Daire	327	90.3
Villa	6	1.7
Müstakil	6	1.7
Dubleks	2	.6
Lojman	1	.3
Köy evi	1	.3
Diğerr	6	1.7

Katılımcıların ikamet ettikleri evlerin aidiyet durumu sırası ile kira (%46.4), kendime (%25.7), eşime (%19.6), aileme/akrabalarırma (%8.0) ve diğerr (%.3) şeklinde değışmektedir (Tablo 8).

Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan kişilerin bazı demografik bilgilerini almak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan soru formudur. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kaçırncı çocuk olduğı gibi demografik bilgiler yer almaktadır.

Aile İşlevselliği Ölçeği

Aile işlevselliği ölçeği (AİÖ), Usta, Özbay ve Toker (2020) tarafından, aile sistemini oluşturan aile üyelerinin algıladıkları aile işlevsellik düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği, temel bileşenler analizi ve açımlayıcı faktör analizi ile belirlenmiştir. Temel bileşenler analizine göre ölçekte altı alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar, aile içi destek, roller, bağlantı, ritüeller, iletişim ve sınırlardır. Ölçek 5'li Likert tipi olup, cevaplar Hiçbir zaman (0) ile Her zaman (4) arasında değişmektedir. Madde faktör yükleri .47 ile .97 arasında değişen ölçeğin, madde toplam korelasyonu .38 ile .70 arasındadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda aile işlevselliği ölçeğinin alt boyutlarının yapısal katsayıları, aile içi bağlantı için $\gamma_1 = .64$; sınırlar için $\gamma_1 = .75$; ritüeller için $\gamma_1 = .79$; roller için $\gamma_1 = .86$, iletişim için $\gamma_1 = .81$, destek için $\gamma_1 = .87$ olarak bulunmuştur. Cronbach α güvenilirlik puanı .95 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçek toplam puanı ele alınarak analizler yapılmış ve ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa iç-tutarlılık katsayısı .94 olarak ölçülmüştür.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Çalışmada yetişkin ilişkilerinin temelini oluşturan bağlanmanın boyutlarının değerlendirilmesi amacıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) kullanılmıştır. Ölçek, 18'i kaçınma 18'i kaygı boyutunu ölçen iki faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. 7'li Likert tipine sahip ölçekte; katılımcıların maddelere göre kendini tanımlama gücü 1 (hiç katılmıyorum) ile 7 (tamamen katılıyorum) arasında değişmektedir. Kaçınma ve kaygı boyutuna ait maddelerin ayrı ayrı toplanıp ortalamasının alınması ile bu iki boyuta ait sürekli puanlar hesaplanmaktadır.

Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilen 36 maddelik ölçek, Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması üniversite öğrencilerden oluşan örneklem üzerinde yapılmıştır. Temel

bileşenler analizi sonucunda, ölçeğin Türkçe formunda toplam madde sayısı orijinal ölçekle aynı kalmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmasında, ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa katsayıları kaçınma boyutunda $\alpha = .90$, kaygı boyutunda $\alpha = .86$ şeklindedir. Bu sayılar ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstergesidir. Ölçekte bulunan 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36 numaralı sorular ters kodlanmaktadır.

Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği çalışmaya her iki zamanda da katılan 86 katılımcıdan alınan verilere göre yapılmış ve kaçınma boyutunda .82, kaygı boyutunda ise .81 oranında test-tekrar test güvenirliğini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada yapılan Cronbach Alfa iç-tutarlılık güvenirlik katsayısı analizi sonucunda kaygı boyutu .85, kaçınma boyutu ise .83 olarak ölçülmüştür. Ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa iç-tutarlık güvenirlik katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Öncelikle, araştırmanın yürütülebilmesi için İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır. Ardından araştırmanın amacını açıklayan ve katılımı gönüllülük ilkesinin esas olduğunu belirten onam formu ve ölçek seti “Google forms” yoluyla oluşturulmuştur. Pandemi nedeni ile “Google forms” yoluyla hazırlanan onam formu ve ölçek seti online olarak evli çiftlere ulaştırılmıştır. Evli çiftler online sistemde onam formunu ve ölçekleri doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde toplam 369 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Analize başlamadan önce, istatistiksel analizlerde hata oluşmasını önlemek

için uç değer analizi, normallik testi gibi testler uygulanmıştır. Ölçek maddelerinde ters kodlanan soruların değerleri girilmiştir. Veri seti incelendiğinde; ölçek maddelerine uygun kodlama yapmayan 5 katılımcı olduğu gözlenmiştir ve bu 5 katılımcının verileri analiz dışında bırakılmıştır. Veri temizleme işlemi sonrasında kalan 364 katılımcıya ait verinin çok yönlü uç değer analizi Mahalonobis uzaklığı ile hesaplanmıştır. Mahalonobis uzaklık değeri $\chi^2(3) = 22.327$ olarak hesaplanmıştır (Tabachnick ve Fidel, 2015:74) ve bu değerden yüksek olan veriler çıkarılarak 362 katılımcıdan elde edilen veriler ile analizler sürdürülmüştür. Analiz kapsamında kullanılacak testlerde ön koşul olan, verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı varsayımına, değişkenlere ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin incelenmesi ile karar verilmiştir. George ve Mallery (2010:21)'a göre bu değerlerin ± 2.00 aralığında olması, (Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham, 2013:56)'ne göre ise bu değerlerin ± 1.00 arasında olması verilerin normal dağılımı karşıladığını göstermektedir. Yapılan normallik testi sonucuna göre ölçek verilerinin basıklık ve çarpıklık değerleri ± 1.00 ve ± 2.00 arasında değişmektedir. Bu değerler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Ölçeklerin Normallik Tablosu

Değişkenler	Alt Ölçekler	N	Min.	Maks.	X	SS	Bask.	Çarp.
Aile İşlevselliği		362	1.47	4.00	3.39	.472	1.853	-1.237
Bağlanma Stilleri		362	48	193	110.29	29.50	-628	.056
	Kaygılı Bağlanma	362	1.00	6.72	3.40	.995	-.274	.233
	Kaçınmacı Bağlanma	362	1.00	5.28	2.72	.917	-.408	.189

Buradan hareketle ölçek verileri normallik sayılıştısını karşılamaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri, betimleyici istatistik yöntemleri olan frekans, yüzde analizleri, ortalama ve standart sapma ile bulgulanmıştır. Analize tabi tutulan; evlilik yılı, evlilik memnuniyeti, eşi yeterince tanıma ve eşle evlenme şekli değişkenlerinden yalnızca

evlilik yılı değişkenin basıklık ve çarpıklık değeri ± 1.00 arasındadır. Bu nedenle evlilik yılı ile yapılan analizlerde parametrik testler kullanılırken, diğer değişkenler (evlilik memnuniyeti, eşi yeterince tanıma ve eşle evlenme şekli) ile yapılan analizlerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Aile işlevselliğinin evlilik yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, ANOVA ile, aile işlevselliğinin evlilik memnuniyeti ve eşi yeterince tanıma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U testi ile, son olarak aile işlevselliğinin eşle evlenme şekline göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Kruskal Wallis testi sonucunda anlamlı farklılığın olduğu gözlenmiş ve bu farklılığın hangi evlenme şeklinden kaynaklandığını bulgulamak için Post Hoc (Tamhane's T2) testi uygulanmıştır. Aile işlevselliği, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma arasındaki ikili ilişkiler ise Pearson çarpım moment korelasyon katsayıları ile hesaplanmıştır. Yakın ilişkilerde yaşantılar ölçeği alt boyutları olan kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın aile işlevselliğini anlamlı olarak yordayıp yordamadığını incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi (aşamalı regresyon) kullanılmıştır. Analize dahil edilen bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olmaması, çoklu regresyon analizinin birincil şartıdır. Bu nedenle bağımsız değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, ilişki katsayılarının $r = .90$ 'ın altında olduğu ve varyans artış faktörü (VIF) değerlerinin ise 2.5'in altında olduğu tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2015:88; Allison, 1990:35). Bu değerler çoklu doğrusallık problemi olmadığını gösterdiği için, çoklu bağlantı problemi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Regresyon analizinin bir başka şartı otokorelasyon olmamasıdır. Otokorelasyon olmaması, hata terimleri arasında ilişkinin olmaması demektir (Wikidemia, 2021). Kalaycı (2009:320)'a göre Durbin-Watson otokorelasyon değerlerinin 1.5 ve 2.5 aralığında olması otokorelasyon olmadığını göstermektedir. Bu varsayımı test etmek için Durbin-Watson (D-W) otokorelasyon istatistiği uygulanmış ve D-W değeri 2.127 bulunmuştur. D-W değerinin belirtilen aralıkta olması nedeniyle, otokorelasyon olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Regresyonun temel varsayımları karşılandıktan sonra analizlere geçilmiştir. Bu çalışmadaki tüm analizler IBM SPSS Statistics 22 kullanılarak yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan verilere ilişkin istatistiksel analiz sonuçları bulunmaktadır.

Evlilik Yılı Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan aile işlevselliğinin katılımcıların evlilik yılına göre farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile incelenmiştir. Sonuçlara göre; evli bireylerin aile işlevsellik puanlarında evlilik yıllarına göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($F=2.009$; $p>0.05$). ANOVA sonuçlarına yönelik detaylı bilgi Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Aile İşlevselliğinin Evlilik Yılı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Evlilik Yılı	N	X	SS	Varyans Kaynağı	K.T	SD	K.O	F	p
0-4 yıl	172	3.4075	.43799	G. Arası	1.335	3	.445		
5-10 yıl	79	3.4117	.47902	G. İçi	79.28 4	358	.221		
11-22 yıl	59	3.2608	.60329	Toplam	80.61 9	361		2.009	.112
23+ yıl	52	3.4610	.38278						
Toplam	362	3.3922	.47257						

Evlilik Memnuniyeti Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Aile işlevselliğinin evlilik memnuniyeti değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney-U testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; evli bireylerin evlilik memnuniyeti değişkenine göre aile işlevsellik puanları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=1920.000$, $p<0.05$). Bu anlamlı farklılık evliliklerinden memnun olanların lehinedir. Analiz sonucuna dair detaylı bilgi Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Aile İşlevselliğinin Evlilik Memnuniyeti Düzeyine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Boyut	Kategori	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Evlilik Memnuniyeti	Evet	329	192.16	63222.00	1920.000	.000
	Hayır	33	75.18	2481.00		

Eşi Yeterince Tanıma Değişkenine Göre Aile İşlevselliğini İncelenmesi

Aile işlevselliğinin eşi yeterince tanıma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; evli bireylerin eşi yeterince tanıma değişkenine göre aile işlevsellik puanları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=1938.000$, $p<0.05$). Bu anlamlı farklılık eşini yeterince tanıyanların lehinedir. Analiz sonucuna dair detaylı bilgi Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Aile İşlevselliğinin Eşi Yeterince Tanıma Düzeyine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Boyut	Kategori	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Eşi Yeterince Tanıma	Evet	340	186.80	635112.00	1938.000	.000
	Hayır	22	99.59	2191.00		

Eşle Evlenme Şekli Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Aile işlevselliğinin eşle evlenme şekli değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; evli bireylerin eşle evlenme şekillerine göre aile işlevsellik puanları anlamlı bir farklılık göstermektedir ($H=11.166$, $SD=2$, $p=.004$). Analiz sonucuna dair detaylı bilgi Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Aile İşlevselliğinin Eşle Evlenme Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Evlilik Şekilleri	N	X	S.S	Sıra Ortalaması	Kruskal Wallis H	
					X ²	P
Flört	260	3.4314	.47027	192.25	11.166	.004
Görücü Usulü	75	3.2656	.46524	146.69		
Diğer	27	3.3663	.46831	174.69		

Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için yapılan Post Hoc (Tamhane's T2) testi sonucunda flört ederek evlenen bireylerin ($X=3.4314$, $SS=.47027$) aile işlevsellik puanlarının, görücü usulü evlenen bireylerin aile işlevsellik puanına ($X=3.2656$, $SS=.46524$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Tamhane's T2 testi varyans homojenliğinin olmadığı durumlarda ve değişkenler arasında dikkatli karşılaştırmalar yapmak üzere kullanılan bir testtir (Hocberg ve Tamhane, 1987:28) Analiz sonucuna dair detaylı bilgi Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Eşle Evlenme Şekli Post Hoc (Tamhane's T2) Testi Sonuçları

Evlenme Şekli(I)	Evlenme Şekli(J)	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Flört	Görücü Usulü	.16585*	.06113	.023
	Diğer	.06516	.09473	.872
Görücü Usulü	Flört	-.16585*	.06113	.023
	Diğer	-.10070	.10492	.715
Diğer	Flört	-.06516	.09473	.872
	Görücü Usulü	.10070	.10492	.715

Not: * $p<0.05$

Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

Araştırmada kapsamında ele alınan aile işlevselliği, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson çarpım moment korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. Tablo 15'te korelasyon analizine dair detaylı bilgi verilmiştir.

Tablo 15. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları Tablosu

Değişkenler	N	X	SD	1	2	3
Aile İşlevselliği	362	3.3922	.47257	1	-.405**	-.292**
Kaygılı Bağlanma	362	3.4021	.99599		1	.466**
Kaçınmacı Bağlanma	362	2.7251	.91798			1

Not: ** p<0.01

Yapılan korelasyon analizi sonucunda aile işlevselliği ve kaygılı bağlanma değişkeni arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=-0.405$, $p=.000$, $p<0.01$). Aile işlevselliği ile kaçınmacı bağlanma değişkeni arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki belirlenmiştir ($r=-0.292$, $p=.000$, $p<0.01$). Kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri ise kendi aralarında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkide bulunmuştur ($r=0.466$, $p=.000$, $p<0.01$).

Aile İşlevselliğini Yordayan Faktörler

Aile işlevselliğini yordayan değişkenleri incelemek amacı ile aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Bu analiz; bağımlı değişkende oluşan varyansa, istatistiki yönden etkili katkısı olan bağımsız değişkenlerin alınması ve diğer değişkenlerin analiz dışında tutulması ile gerçekleşir. Analize ilk olarak varyans üzerinde daha fazla etkisi olabilecek bağımsız değişken eklenir, ardından en büyük ikinci etkisi olan bağımsız değişken eklenerek analiz devam ettirilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018:56). Analizde aile işlevselliği yordanan değişken, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri ise yordayıcı değişkenler olarak ele alınmıştır. Regresyon analizi sonucunda anlamlı bir yordama denklemi gözlenmiştir. Tablo 16’de görüldüğü üzere evli bireylerin aile işlevsellik puanları için yapılan aşamalı çoklu

regresyon analizi sonucunda kaçınmacı bağlanma ve kaygılı bağlanma değişkenleri birlikte katılımcıların aile işlevsellik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde [$F(2,359) = 38.813$; $p < .001$] yordamaktadır. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma birlikte aile işlevselliği puanlarının toplam varyansın %17.8'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarına ilişkin anlamlılık düzeyi β ve t-testi incelendiğinde ise evli bireylerin aile işlevsellik puanları üzerinde sırayla kaçınmacı bağlanma ($\beta = -.405$; $p < .001$), kaygılı bağlanma ($\beta = -.132$; $p < .001$) değişkenlerinin anlamlı yordayıcı oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 16. Aile İşlevselliğinin Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz Aşaması	Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata β	β
1	(Sabit)	3.961	.071	
	Kaçınmacı Bağlanma	-.209	.025	-.405**
2	(Sabit)	4.087	.088	
	Kaçınmacı Bağlanma	-.177	.028	-.344**
	Kaygılı Bağlanma	-.063	.026	-.132**
$R^2 = .17.8$; $F(2,359) = 38.813^{**}$ ** $p < .001$,				

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada evli bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulguları, literatür kapsamında ele alınmış ve yorumlanmıştır. Bu bölümde öncelikle, demografik değişkenlere göre bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ardından evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki korelasyon analizi bulguları tartışılarak sunulmuştur. Son olarak sonra evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma düzeylerinin aile işlevselliğini yordama gücüne ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilmiştir. Buna ek olarak ilerleyen zamanlarda yürütülecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Evlilik Yılı Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Bulgularının Tartışılması

Araştırmada aile işlevselliğinin evlilik yılı, evlilik memnuniyeti, eşi yeterince tanıma ve evlilik yılı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna cevap aranmış ve bu ilişkiyi incelemek için Mann Whitney-U, Kruskal Wallis ve ANOVA testi kullanılmıştır.

Evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının evlilik yılına göre farklılık gösterip göstermediği yapılan ANOVA testi ile incelenmiş ve evli bireylerin aile işlevselliği puanlarının evlilik yıllarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısı ile evlilik yılının aile işlevselliği üzerinde

olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisi olmadığı söylenebilir. Bu çalışmada evlilik yılı değişkenine göre aile işlevselliğinde anlamlı bir farklılaşma olmamasında, 0-23 yıl ve üzeri şeklinde değişen evlilik yılında katılımcıların oransız dağılımının etkisi olduğu düşünülmektedir (0-4 yıl arasında evli olan 172, 5-10 yıl arasında evli olan 79, 11-22 yıl arasında 59 ve son olarak 23 yıl ve üzerinde evli olan 52 katılımcı bulunmaktadır). Literatür incelendiğinde araştırma bulgusundan farklı olarak Ekşi ve Kahraman (2012:141) tarafından 20 evli çift ile yapılan çalışmada, evlilik yılı beş yılın üzerinde olan çiftlerin aile işlevselliğinin olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. Bu bulguya paralel olarak Şendil ve Korkut (2008:22) evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasını incelediği çalışmada; evli kalma süresi arttıkça, eşlerin birbirlerine gösterdikleri sevginin azaldığını gözlemlemiştir. Evli çiftlerin artan evlilik yıllarının aile işlevselliğini olumsuz yönde etkilemesi üzerinde, eşlerin birbirlerine ve evliliklerine duydukları heyecanın azalması, ilk yıllarda yaşanan maddi zorluklar, aile içerisinde artan rol ve sorumluluklar etkili olabilmektedir (Kublay ve Oktan, 2015:25). Eşler evliliğin ilk yıllarında, hoşgörülü bir tutum içerisinde birbirlerini tanımaya çabalamakta ve birbirlerinde gördükleri kusurları, kırıncı olmamak için görmezden gelmeye çalışmaktadırlar. Evliliğin ilerleyen zamanlarında ise görmezden geldikleri kusurları eşlerinin yüzlerine vurarak tartışma yaşamaktadırlar (Bayer, 2018:220). Bu araştırma bulgularından farklı olarak evlilik yılı arttıkça, aile işlevselliğinin olumlu yönde etkilendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan ilki Sharif ve diğerlerine (2012:26) aittir. Sharif ve diğerleri (2012:32-33) Güney İran’da evlilik çatışması nedeniyle danışmanlık merkezlerine başvuran çiftlerle yaptığı çalışmada, yirmi yıl üzerinde evlilik yılı olan çiftlerin aile içi ilişkilerinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulguya paralel olarak Erzeybek ve Gökçearsan Çifci (2019:70) akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu ile yaptığı çalışmada, evlilik yılının uzaması ile birlikte, evli çiftlerin ev ortamında daha fazla iş bölümü yaptıkları ve bu sayede eşler arası ilişkilerin daha iyiye gittiğini, aile yaşamlarının ise daha sağlıklı bir yapıya büründüğü sonucuna ulaşmıştır. Evlilik yılı arttıkça, çiftlerin birbirlerini tanınması, çocuklarının evlenerek kendi yuvalarını kurmasıyla eşlerin sorumlulukların azalması, problem çözme becerilerinin gelişmesi, olgun düşünme biçimlerine sahip olmaları çiftlerin aile işlevselliğini olumlu yönde etkilemektedir (Kublay ve Oktan, 2015:25; Balcı Arvas ve Hökelekli, 2017:140).

Evlilik Memnuniyeti Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının evlilik memnuniyeti değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği yapılan Mann Whitney-U testi ile incelenmiş ve evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının evlilik memnuniyeti değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle evliliğinden memnun olan evli bireylerin aile işlevsellik puanı, evliliğinden memnun olmayan evli bireylerin aile işlevsellik puanından daha yüksek olduğu söylenebilir. İlgili konu ile yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Mussatayeva (2018:82)'nin alt sosyoekonomik düzeye sahip olan kadınlarla yaptığı çalışmada; evlilik memnuniyetine göre, kadınların evlilik yaşam ölçeğinin evlilik doyum alt ölçeği puanları ve aile değerlendirme (problem çözme, iletişim ve roller) alt ölçeği puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Pedro ve diğ., (2015:3488)'nin yaptığı çalışmada ise, evlilik memnuniyetinin yakın ilişkilerdeki bağlanma stilleri ve aile işlevselliği arasındaki ilişkide aracılık rolü olduğu saptanmıştır. Bu bulgular araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Buradan hareketle evliliğinden memnun olan kadınların, evliliğinden memnun olmayan kadınlara göre evlilik doyumlarının, problem çözme ve iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Doğrudan aile işlevselliği ve evlilik memnuniyeti ile ilgili çalışmaların az sayıda olması nedeniyle; evlilik memnuniyeti ile ilişkili olabileceği düşünülen evlilik doyumunu değişkeni ile ilgili çalışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Algan (2018:36-52) tarafından 237 evli bireyle yaptığı çalışma buna örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada aile işlevselliği alt boyutları olan; aile içi desteğin, aile içi rollerin, aile içi bağlılığın, aile içi ritüellerin, aile içi iletişimin ve aile içi sınırların evlilik doyumunu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gözlemlemiştir. Aile içi bağlılık, aile içi ritüeller ve aile içi sınırlar aile işlevselliği alt boyutları, evlilik doyumunu pozitif yönde yordamaktadır. Bu bulgu kapsamında, ailenin birbirine olan yakınlığı, evde süregelen etkinliklerin ve kuralların olması, üyelerin birbirlerinin sınırlarına saygı göstermesinin, eşlerin evlilik doyumunu arttırdığı söylenebilir. Aile içerisinde paylaşılan rol ve sorumluluklar evlilik memnuniyetini artırmaktadır (Tynes, 1990:153). Bu araştırmaya benzer şekilde

Çalışkan (2017:65-67) ve Mussatayeva (2018:61)'nın çalışmalarında da evlilik doyumunu ile aile işlevselliği arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Ailedeki rollerin belirlenmesi, iletişimin sağlıklı bir yapıda olması, üyelerin birbirleri ile duygularını paylaşabilmeleri, problemle başa çıkma stratejilerinin sağlıklı olmasının evlilik doyumunu etkilemesi mümkündür. Bu bulgulardan farklı olarak, evli bireyler eşleri ile az iletişim kursalar dahi, evliliklerinden memnun olabilmektedirler (Knapp ve Lott, 2010:316).

Eşi Yeterince Tanıma Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının eşi yeterince tanıma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için Mann Whitney U testi ile incelenmiş ve evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının eşi yeterince tanıma değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle eşini yeterince tanıdığını ifade eden evli bireylerin aile işlevsellik puanı, eşini yeterince tanıdığını düşünmeyen evli bireylerin aile işlevsellik puanından daha yüksek olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda, eşi yeterince tanıma değişkenine göre evli bireylerin aile işlevselliği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eşini yeterince tanıyan evli bireylerin aile işlevsellik puanları, eşini yeterince tanımayan evli bireylerin aile işlevsellik puanından daha yüksektir. İlgili literatür incelendiğinde Mussatayeva (2018:85)'nın çalışmasının araştırma bulgusunu desteklediği görülmüştür. Bu çalışmada, eşi yeterince tanıma değişkenine göre aile değerlendirme ölçeği alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller ve evlilik yaşam ölçeğinin alt boyutu olan evlilik doyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda evli kadınların eşlerini ne kadar tanıdıkları evliliklerinden aldıkları doyumunu arttırdığı söylenebilir. Eşlerin birbirlerini tanımaları ise sağlıklı ve güçlü iletişim ile mümkündür (Bayer, 2018:222). Birbirini iyi tanıyan eşler, evlilik ilişkileri süresince birbirlerinin isteklerini bilip yerine getirerek evliliklerinden keyif alabilmektedir (Hortaçsu, 1991:35).

Eşle Evlenme Şekli Değişkenine Göre Aile İşlevselliğinin İncelenmesi

Evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının eşle evlenme şekli değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir ve evli bireylerin aile işlevsellik puanlarının eşle evlenme şekillerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için yapılan Post Hoc (Tamhane's T2) testi sonucunda flört ederek evlenen bireylerin, aile işlevsellik puanlarının, görücü usulü evlenen bireylerin aile işlevsellik puanına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada bulgularından bir diğeri de evlenme şekillerine göre evli bireylerin aile işlevselliği puanları anlamlı bir farklılık olmasıdır. Bu bulguya göre, flört ederek evlenen evli bireylerin aile işlevsellik puanları, görücü usulü ile tanışıp evlenen evli bireylerin aile işlevsellik puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bulgunun flört ederek evlenen bireylerin lehine olmasında, flört ederek evlenen bireylerin ($n = 260$), görücü usulü evlenen bireylere ($n = 75$) göre daha fazla sayıda olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bulguyu destekleyecek nitelikte, Türk toplumu her ne kadar geleneksel yapıda kültür özellikleri gösterse de günümüzde gittikçe flört/anlaşarak evlenme yolu ile artan evliliklerin olduğu ifade edilebilir (Şendil ve Korkut, 2008:32). Literatürde araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Günay (2020:74)'ın çalışmasında eşiyile anlaşarak evlenen evli bireylerin aile işlevsellik puanı, görücü usulü evlenen bireylerin aile işlevsellik puanından daha yüksek bulunmuştur. Buradan hareketle, evli bireylerin eşleri ile tanışıp flört ederek evlenmeleri sonucunda, eşlerini daha yakından tanıma fırsatlarının olduğu, kendilerini yeterli düzeyde eşlerine tanıtılabildikleri ve bu sayede sevgi ve anlaşmaya dayalı bir evlilik kurarak evliliklerinde daha sağlıklı özellikler gösterebildikleri söylenebilir. Bunun yanı sıra görücü usulü evlenen bireylerin ise, eşlerini yeterli düzeyde tanınamalarının, kendilerini evlilik öncesi tanıtmaya imkânı bulamamalarının, evlilik öncesinde eşlerine evlilik beklentilerini ve sevgilerini ifade edememelerinin aile işlevselliğine olumsuz etki edebileceği ifade edilebilir. Evlenmeden önce birbirlerini yeteri kadar tanıyan çiftlerin ise evlilik sürecine dair beklentileri değişim göstermemektedir (Aluş, 2016:392). Buna paralel olarak Çakıcı (2006:115)'da evlilik öncesi süreçte, eşlerin birbirlerini tanımalarının, aralarında sevgi ve paylaşımın olmasının evlilik

memnuniyeti ve evlilik doyumu üzerindeki önemi ifade etmektedir. Ayrıca, görücü usulü evlenen bireylerin, tanışarak evlenen bireylere göre problem çözme ve aile içindeki rollere uygun davranma konusunda daha sağlıklı özellikler gösterdiğini saptamıştır. Bu durum eşlerin mevcut ihtiyaçlarını birbirlerine ifade etmede zorluk yaşamaları, kendilerinden beklenen rolleri yerine getirememeleri ve iletişim eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir. Kamışlı (2018:54)'da çalışmasında benzer olarak, eşi ile flört ederek evlenen bireylerin, görücü usulü tanışıp evlenen bireylere kıyasla aile işlevselliği alt boyutlarından duygusal tepki verebilme ve genel işlevler boyutunda daha yüksek puanlar aldığını bulgulamıştır. Bu durumun eşi ile flört ederek evlenen bireylerin eşlerine kendilerini net ve açık bir şekilde ifade etmeleri, aile içerisindeki rol dağılımlarının adil olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çiftlerin aile ilişkilerinin olumlu ve kaliteli bir yapıda olması aile işlevlerinin sağlıklı yönde gelişim göstermesini desteklemektedir (Uluyol, 2014:67). Eşlerin iletişim halinde olması, sağlıklı problem çözme becerilerine sahip olması, evliliklerine dair olumlu bakış açısı geliştirmelerinde ve evlilik bağını artırmada önemli bir faktördür (Mussatayeva, 2018:85).

Hançer ve diğerleri (2020:296) tarafından bipolar bozukluğu olan evli hastalarla yapılan çalışmada aile içi süreçler ile ilişkisi incelenmiş, eşiyle görücü usulü/akraba olma yolu ile evlenen hastaların, eşiyle tanışarak evlenen hastalara göre aile işlevselliği alt ölçeklerinden problem çözme, iletişim, gerekli ilgiyi gösterme, roller ve genel işlevler alt boyut puanları daha yüksek bulunmuştur. Görücü usulü evlenme şeklinde diğer evlenme şekillerinden farklı olarak eşler arasında alınan kararlarda, aileyle ilgili söz hakkına sahip olma gibi konularda erkekler daha fazla rol oynamakta ve eşlerini kısıtlamaktadırlar (Fox, 1975:180). Görücü usulü evlenme şekli ile evlenen bireylerin erken yaşta anne baba olmaları söz konusudur (Hortaçsu, 1999:29). Dolayısıyla erken yaşta artan sorumluluklar, eşler arasında yeterli iletişim ve zamanın olmaması, evliliğe ve hayata dair beklentilerin belirlenememesinde etkili olabilir. Yine görücü usulü evlenen çiftlerin, eş tercihlerini kendilerinin değil, anne babalarının yapmaları, eşler arasında kurulan yakınlığın azalmasına, daha fazla çatışma içinde olmaya, ev içerisinde eşit haklara sahip olmamaya, tüm bunlarla birlikte kurmuş oldukları aile ile daha az ilgilenmeye başladıkları görülmektedir (Hortaçsu, 2007:105). Bu çalışmada

kadın katılımcı sayısı daha fazla dağılım gösterdiği için, görücü usulü evlenen evli bireylerin, flört ederek evlenen bireylere göre aile işlevselliğinin daha düşük olmasında, kadınların kocaları tarafından kısıtlanması, aile içerisinde söz hakkına sahip olunamaması, kendilerini değersiz hissetmesi gibi hususların etkili olduğu söylenebilir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Mussatayeva (2018:35-47)'ya ait çalışmada, evlilik şekli ile aile değerlendirme ölçeği alt boyutlarından problem çözme, iletişim, roller, gerekli ilgili gösterme ve evlilik yaşam ölçeği alt boyutu evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Benzer şekilde Algan (2018:44-45)'ın çalışmasında da evli bireylerin aile işlevsellik alt boyutları; iletişim, roller, bağlılık, ritüeller ve sınırlar değişkenleri ve evlenme şekli arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları Bulgularının Tartışılması

Araştırmada kapsamında ele alınan aile işlevselliği, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson çarpım moment korelasyon katsayısı analizi yapılmış ve aile işlevselliği ve kaygılı bağlanma değişkeni arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Aile işlevselliği ile kaçınmacı bağlanma değişkeni arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Bu bulgulara göre; evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça, aile işlevsellik puanlarında azalma görülmektedir. Alanyazında evli bireylerde aile işlevselliği ve bağlanma stilleri ile yapılan çalışma oldukça azdır. Araştırma bulgusuna paralel olarak Strahan (1991:12)'ın 193 yetişkinle yaptığı çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, güvensiz bağlanma stiline sahip kişilere göre aile işlevsellik puanları daha yüksek bulunmuştur.

Güvenli bağlanma stili ve aile işlevselliği arasındaki ilişkilerle ilgili Fujimori, Hayashi, Fujiwara ve Matsusaka (2017:654) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, bağlanma stillerinin aile işlevselliğinde etkili olduğu; güvenli bağlanma ile aile uyumu arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, Kanapee ve Rao

(2007:19) yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aile işlevselliği ölçeğinin tüm alt boyutlarından daha yüksek puan aldığını ve duygusal anlamda daha az sorun yaşadıklarını saptamışlardır. Bu bulgulardan yola çıkarak, ailede sağlıklı bir ortam yaratabilmek adına; üyeler arasındaki duygusal bağları güçlendirmek, aile içi ilişkileri geliştirmek, aile ve toplumdaki kişilerle bağ kurabilmek ve aile içerisinde bireysel olarak gelişip, büyümeyi, özgürleşmeyi sağlayacak bir ortam oluşturmak gerekmektedir.

Bir diğer bulguda ise kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri kendi aralarında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkide bulunmuştur. Kaygılı bağlanma ya da kaçınmacı bağlanma düzeyi ise birbirleri ile olan ilişkide aynı yönde artmakta ve azalmaktadır. Literatüre bakıldığında; Demirci (2004:74)'nin evlilikte bağlanma ve çatışmayı yönetmede bağlanma stillerinin etkisini incelediği çalışması, Toksöz ve Kolburan (2018:25)'ın 140 evli bireyle bağlanma stilleri ve bilişsel esnekliğin ilişki doyumuna etkisini incelediği araştırma, Karlıoğlu ve Parlar (2020:183) 418 evli bireyle bağlanma stillerinin depresyon ile ilişkisinin incelendiği çalışma, Doğan ve Deveci Şirin (2019:28) yetişkin güvensiz bağlanma stilleri ve eş tükenmişliği ile ilgili yaptığı çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir. Kaygılı ve kaçınmacı bağlanmada, bağlanma figürüne karşı uzaklaşma, korku, kayıtsızlık, yakın olma isteği gibi ortak duygular bulunmaktadır. Dolayısıyla bu iki güvensiz bağlanma stili arasındaki ilişkinin aynı yönde olması beklendik bir durumdur.

Aile İşlevselliğini Yordayan Faktör Bulgularının Tartışılması

Aile işlevselliğini yordayan değişkenleri incelemek amacı ile aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma değişkenleri birlikte katılımcıların aile işlevsellik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde [$F(2,359) = 38.813$; $p < .001$] yordamaktadır. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma birlikte aile işlevselliği puanlarının toplam varyansın %17.8'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarına ilişkin anlamlılık düzeyi β ve t-testi incelendiğinde ise evli bireylerin aile

işlevsellik puanları üzerinde sırayla kaçınmacı bağlanma ($\beta=-.405$; $p<.001$), kaygılı bağlanma ($\beta=-.132$; $p<.001$) değişkenlerinin anlamlı yordayıcı oldukları tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma davranış örüntüleri gösteren evli bireylerin, aile işlevselliği olumsuz yönde etkilenmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu iki değişkenle evli bireylerle yapılan bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bebeklik döneminde anne/baba ya da ilgili bakım veren ile kurulan iletişim örüntüsü kendisini yetişkinlik döneminde eş/sevgili ile kurulan ilişkide de göstermektedir (Gündoğan, 2015:28). Temel işlevlerini yerine getiren bir ailede yetişen bir birey, çocukluk yaşantısında kendine ve diğer insanlara dair olumlu bakış açısı geliştirerek bu içsel çalışma modelleri sayesinde güvenli bağlanma stillerini oluşturmaktadır (Kocamaz Karagözlü, 2019: 67). Ebeveynler çocukları ile yeteri kadar ilgilenmediğinde, diğer bir deyişle temel işlevlerini yerine getirmede ise çocuk anne babasına yabancılaşmakta ve ailesi ile az düzeyde iletişim kurmaktadır. Bu iletişimle birlikte çocuk akranlarıyla, eş/sevgilileri ile kurduğu ilişkide güvensiz bağlanma stilleri olan kaygılı ve kaçınmacı bağlanma davranış örüntülerini göstermektedir (Çiftçi, 2010:80). Evlilik ilişkisi süresince kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin evliliklerinde yaşadıkları sorunlar evlilik kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Taş, 2016:54).

Bu araştırmada regresyon analizi sonucunda kaçınmacı bağlanma, kaygılı bağlanmaya göre aile işlevselliği üzerinde daha fazla yordayıcı etkiye sahip bulunmuştur. Bu durumun kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stili davranış örüntülerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip evli bireyler, yaşadıkları duyguları daha çok kendilerine saklamakta ve bilhassa eşlerinden gelen olumlu ya da olumsuz duygulara karşı kayıtsız kalmaktadır (Uluyol, 2014:61). Bu nedenle kaçınmacı bağlanmaya sahip bireyin, aile içerisinde kendisine düşen eş/ebeveyn olma gibi rolleri yeterli ilgi ve sıcaklıkla gerçekleştirmeyeceği, duygularını ifade etmekten kaçınması ile birlikte aile içerisinde daha uzak algılanacağı, sağlıklı iletişim kuramayacağı, ailesi tarafından yeteri kadar desteklenemeyeceği, ailesine duyduğu bağlılığın daha zayıf olacağı ve son olarak aile ile birlikte yapılan etkinliklere, konulan kurallara daha az uyacağı söylenebilir. Aile içerisinde duygu

paylaşımı olmadığında, mutsuz bir evlilik yaşanabilmektedir (Bayer, 2018:222). Kaygılı bağlanma stiline sahip evli bireyler ise, eşleri tarafından kendilerine iletilen olumlu olumsuz tüm duygu ve davranışlara tepki vermektedirler. Bu bireyler için eşlerinden dönüt almak hayati önem taşımaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Kaygılı bağlanan bireyler için eş sevgisi ve yakınlığı elde edilmesi gereken bir durumdur (Uluyol, 2014:69). Dolayısı ile araştırmaya katılan evli bireylerin kaygılı bağlanmaya göre kaçınmacı bağlanma davranışlarını daha fazla göstermesi aile işlevselliğini olumsuz yönde etkileyecektir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu başlıkta, araştırma sonrası elde edilen bulgular eşliğinde ulaşılan sonuçlar özetlenerek, bu sonuçlara dair öneriler sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, aile işlevselliğinin evlilik memnuniyeti, eşi yeterince tanıma ve eşle evlenme şekli değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Flört dönemi sonrasında evlenen kadınların, görücü usulü evlenen kadınlara kıyasla aile işlevsellik puanı daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanı sıra evliliklerinden memnun olan kadınların, evliliklerinden memnun olmayan kadınlara göre aile işlevsellik puanı daha yüksektir. Son olarak eşini yeterince tanıdığını belirten kadınların, aile işlevsellik puanı, eşini yeterince tanıdığını düşünmeyen kadınlara göre daha yüksektir.

Aile işlevselliği ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Diğer bir deyişle, evli bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanları arttıkça aile işlevselliği puanları azalmaktadır.

Kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri aile işlevselliğini negatif yönde yordamaktadır. Bu güvensiz bağlanma stillerine sahip olan bireylerin aile işlevselliği olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu çalışma bulgularından yola çıkarak çalışma yapacak araştırmacılara ve ruh sağlığı çalışanlarına aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Araştırma sonuçları ele alındığında araştırma yapacak kişilere aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Bu çalışma evlilik hazırlığı içerisinde olan flört eden ve nişanlı bireylerle yapılabilir.
- Araştırma daha büyük örneklemle tekrar edilerek sonuçların genellenebilirliği artırılabilir.
- Araştırma örneklemi oluşturan evli erkek ve kadın katılımcıların sayısı eşitlenebilir, erkek katılımcı sayısı artırılarak çalışma tekrarlanabilir.

Araştırma sonuçları ele alındığında ruh sağlığı çalışanlarına aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Evlilik öncesinde çiftlere kendilerini tanımalarını, problem yaşadıkları alanları fark edebilmeleri için çift terapisi ve bireysel terapi hizmeti verilebilir.
- Eşlerin anne ve baba rolü, aile ilişkileri, iletişim becerileri, çocuklar ile iletişim, ailede karar verme ve problem çözme becerileri gibi konuları ele alarak ailede sağlıklı özellikler oluşturmayı hedefleyen psikoeğitim grupları yapılabilir.
- Çiftlerin flört ve nişanlılık dönemlerinde ilişkileri ve evlilik süreci hakkındaki düşüncelerini değerlendirmelerini sağlayacak evlilik öncesi psikolojik danışmanlık hizmetleri verilebilir.

KAYNAKÇA

Ağacık, N. (2007). *Annenin aile işlevselliği algısına yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, T.C. Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması, (TAYA) Ankara, 2011.

Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716. doi: 10.1037/0003-066X.44.4.709.

Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, dependency and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*, 40(4), 969-1025. doi: 10.2307/1127008

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation* (Klasik Basım). New York: Psychology Press.

Akün, E. (2014). *Algılanan ebeveyn kabul-reddinin çeşitli psikopatolojilerle ilişkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Alabay, E. (2020). Kahramanın kim: Okul öncesi dönem çocuklarının kahramanlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 152-171. Erişim adresi: <http://www.journalofomepturkey.org/index.php/eccd/article/view/7/0>

Algan, C. (2018). *Ebeveynini kaybetmiş evli bireylerde evlilik doyumunun aile işlevselliği açısından açıklanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Allison, P. D. (1999). *Multiple regression: A primer* (1. Basım), Pennsylvania: Pine Forge Press.

Altınbaş, M., Durmaz, E. ve Çiftçi, F. (2017). Yakın ilişkilerde üst biliş işlevleri ve kişilik yapılar. *International Journal Of Social Sciences And Education Research Online*, 3(5), 1683-1699. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/ijsser>

Altun, G. (2015). *Evli bireylerde bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların evlilik doyumu ile ilişkisi incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-22. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256108>

Arvas Yanık, H.N. (2019). *Ebeveyn kabul reddi, öfke düzeyi ve kişiler arası şemalar arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Aydın, S. & Bahadır, M. (2019). Değişen aile kurumu içerisinde kadın ve kadının gelinlik rolü üzerine bir değerlendirme: Ağrı ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 62, 201-230. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/745574>

Balcı Arvas, F. & Hökelekli, H. (2017). Dindarlık ile evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme ilişkisi, üzerine bir inceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 129-160. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/712316>

Baltacıoğlu, S. (2016). *Genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin, yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerinin ve ilişki inançlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles in young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality And Social Psychology*, 61(2), 226-244. doi: 10.1037/0022-3514.61.2.226.

Bayer, A. (2018). Ailede yaşanan anlaşmazlıklar ve çözüm önerileri. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 215-234. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/608614>

Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/116898>

Beavers, R. & Hampson, R. B. (2000). The beavers systems model of family functioning. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 128-143. doi: 10.1111/1467-6427.00143.

Beavers, W. R. & Voeller, M. N. (1983). Family models: Comparing and contrasting the olson circumplex model with the beavers systems model. *Family Process*, 22(1), 85-97. doi: 10.1111/j.1545-5300.1983.00085.x.

Bilir, Ş. & Dabanlı, D. (1981). Ailede boşanma vakaları sonucu çocukların geliştirdikleri tepkiler ve etkisinin araştırılması. B. Dikeçligil, A. Çiğdem, (Ed.), *Aile yazıları 3* içinde (s. 143-157). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Bretherton I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775. doi: 10.1037/0012-1649.28.5.759.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development* (1. Basım), New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss volume III loss sadness and depression* (3. Basım). New York: Basic Books.

Bowlby, J. (2012). *Bağlanma ve kaybetme: Bağlanma*. (Çev. T. V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1969'da yayımlandı).

Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health* (2. Basım), Geneva: World Health Organization.

Bowlby J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds* (1. Basım), London: Tavistock.

Bozkurt, B. (2020). *Çocukluk çağı travmalarının, anne baba tutumlarının ve bağlanma stillerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Bulut, I. Ş. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi* (1. Basım). T.C. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2012). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (7.Basım), Ankara: Pegem Akademi.

Can, Y. & Aslan, F. (2017). Geçmişten günümüze türk aile yapısı. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 4(11), 87-101. doi: 10.16990/SOBIDER.3458.

Canel, A.N. (2012). *Aile ve evlilik hayatı* (2. Basım). İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Cihan Güngör, H. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.

Collins, N. L. & Feeney, B. C. (2004). *Working models of attachment shape perceptions of social support: Evidence from experimental and observational stuides.*

Journal of Personality and Social Psychology, 87(3), 363-383. doi: 10.1037/0022-3514.87.3.363.

Coşkun Özyavru, N. (2008). *İlköğretim ve lise öğrencilerinin ağabey veya ablalarıyla ilişkide algıladıkları kabul-reddin anne-baba kabul-reddi, psikolojik uyum, aile-içi çatışma ve eş kabul-reddi ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Cüceloğlu, D. (2017). *İnsan ve davranışı. Psikolojinin temel kavramları* (35. Basım), İstanbul: Remzi kitabevi.

Çakıcı, S. (2006). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne-çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(3), 240-255. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115163>

Çalışkan, M. (2017). Aile işlevselliğin evlilik doyumuyla incelemesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 59-74. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/399586>

Çıkkılı Uytun, M., Öztop, D. B. & Eşel, E. (2013). Ergenlik ve erişkinlikte bağlanma davranışının değerlendirilmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler*

Dergisi, 26(2), 177-189. Erişim adresi:
https://arsiv.dusunenadamdergisi.org/tr/DergiPdf/DUSUNEN_ADAM_DERGISI_8e579b49e3ca47a7a10c821fe2b5ba35.pdf

Çiftçi, O. (1991). Çocuğun sosyalleşmesinde ailenin rolü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(2), 1-6. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198114>

Çiftçi, D. (2010). *Kişiliğin ebeveyn ilişki algısı ile yetişkinlik bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları (2. Basım), Ankara: Pegem Akademi.

Demirci, E. (2004). *Evlilikte bağlanma ve çatışmayı yönetmede bağlanma stillerinin etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Trabzon.

Demircioğlu, H., Tezel Şahin, F. & Günindi, Y. (2011). Anne babaların görüşlerine göre aile işlevleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi*, 13(1), 92-106. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/67576>

Demirtaş Zorbaş, S. & Korkut Owenz, F. (2013). Çocuklar için Aile İlişkileri Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 58-67. Erişim adresi: <https://turkpdrdergisi.com/index.php/pdr/article/download/71/70>

Dinçer, G. N. (2019). *6 yaş çocuklarında bağlanma figürleriyle kurulan bağlanma stilleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Doğan, K. & Deveci Şirin, H. (2019). Yetişkin güvensiz bağlanma stillerinin eş tükenmişliğini yordama gücü: Üniversite akademik personel örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (42), 23-32. Erişim adresi: <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/1554/1224>

Dönmezer, İ. (2001). *Ailede iletişim ve etkileşim* (3. Basım), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ekinci Murat, M. (2021). *Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Ekşi, H. & Kahraman, Z. (2012). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36(36), 129-145. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1893>

Epstein, N. B., Ryan, C. E., Bishop, D. S., Miller, I. W., & Keitner, G. I. (1993). The McMaster model: A view of healthy family functioning. In F. Walsh (Ed.), *Normal family processes: Growing diversity and complexity* içinde (s. 581–607). New York/London: The Guilford Press.

Epstein, N. B., Bishop, D. S., & Baldwin, L. M. (1982). McMaster Model of Family Functioning: A view of the normal family. In F. Walsh (Ed.), *Guilford family therapy series. Normal family processes* içinde (s. 115–141). New York: Guilford Press.

Erdoğan Taycan, S. & Çepik Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18. Erişim adresi: https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S1/2_13024_Evlilik.pdf

Erişti, Ali. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri (Klinik Psikiyatri) Ana Bilim Dalı, İzmir.

Erzeybek, B. & Gökçearslan Çifci, E. (2019). Akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 61-80. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/751689>

Fox, G. L. (1975). Love match and arranged marriage in a modernizing nation: mate selection in ankara, turkey. *Journal of Marriage And The Family*, 37(1), 180-193. doi: 10.2307/351042.

Fraley, R. C., Waller, N. G. & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350-365. doi: 10.1037/0022-3514.78.2.350.

Fujimori, A., Hayashi, H., Fujiwara, Y. ve Matsusaka, T. (2017). Influences of attachment style, family functions and gender differences on loneliness in japanese university students. *PSYCH*, 8(4), 654-662. doi: 10.4236/psych.2017.84042.

George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: a simple guide and reference* (10.Basım), Boston: Pearson.

Gladding, S. T. (2015). *Family therapy: history, theory and practice* (3. Basım), New Jersey: Prentice Hall.

Girgin, B. & Şık, B. A. (2018). Çatalca’da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/654420>

Goldenberg, I. & Goldenberg, H. (2008). *Family therapy: an overview* (3. Basım), California: Brooks Cole.

Güloğlu, B. & Kararırmak, Ö. (2017). Erken çocuklukta baba kaybında bağlanma biçimleri ve yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği*, 7(47), 99-115. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631376>

Günay, R. (2020). *Evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tokat.

Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Eskişehir.

Güren, A. S. (2017). *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi*

(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya.

Hamilton, C. E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. *Child Development*, 71(3), 690–694. doi: 10.1111/1467-8624.00177.

Hançer, N. G., Özdemir, N. & Şahin, Ş. (2020). Bipolar bozukluğu olan evli kadın hastalarda içselleştirilmiş damgalanma düzeyinin evlilik uyumu ve aile içi süreçler ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(3), 292-300. Erişim adresi: <https://alpha-psychiatry.com/Content/files/sayilar/53/292-300.pdf>

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013), *Multivariate data analysis* (7. Basım). London: Pearson Education Limited.

Harvey, J., Weber, A. & Orbuch, T. (1990). *Interpersonal accounts: A social psychological perspective* (1. Basım), England: Wiley-Blackwell.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), s. 1–22. doi: 10.1207/s15327965pli0501_1.

Headman, N. C. (2003) “The Role Of Family Functioning İn Treatment Engagement And Posttreatment Delinquency İnvolvement. (Yayınlanmamış doktora tezi). Florida State University College Of Human Sciences, Tallahassee.

Hocberg, Y. & Tamhane, A. C. (1987). *Multiple comparison procedures* (3. Basım), New York: John Wiley & Sons press.

Holmes, J. (2014). *John bowlby and attachment theory* (2. Basım), London: Routledge.

Hortaçsu, N. (1991). Evlilik ve boşanma nedenlerine verilen önemi etkileyen faktörler olarak değerlendirme yaklaşımı, cinsiyet ve medeni durum. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 35-40. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198070>

Hortaçsu, N. (2007). Family-versus couple-initated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psycology*, 10(2), 103-116. doi: 10.1111/j.1467-839X.2007.00217.x.

Hortaçsu, N. (1999). The first yeat of family-and couple-initiated marriages of a turkish sample: a longitudinal investigation. *International Journal of Pscyhology*, 34(1) 29-41. doi: 10.1080/0020759994000087.

İslam, E. (2016). *Romantik ilişkide kendilik değerlendirmesi ile algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi arasındaki ilişki ve kendini toparlama gücünün aracılık rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Kalaycı, Ş. (2010). Faktör analizi. Ş. Kalaycı (Ed.). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (s. 320). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kalehzan, B. M. (1993). The relationship between adult attachment style, interpersonal problems, and the manifestation of symptoms in clinical depression. *Dissertation Abstracts International*, 54(4-B), 2262. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1995-73910-001>

Kamışlı, E. (2018). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevselliğinin problem çözme becerilerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Karaağaç, M. K. & Erbay, H. N. (2015). “Aile işlevselliğinin matematik başarısıyla ilişkisi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 21-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/183430>

Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. Basım), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karlıoğlu, B., Parlar, H. (2020). Evli Bireylerde Bağlanma Stillerinin Depresyon Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Social Sciences Research Journal*, 9(3), 180-187. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1230915>

Kerimoğlu, E. (1996). *Aile tedavileri* (1. Basım), Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Yayınları.

Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S. & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115119>

Kılıç, M. (2012). *Evli çiftlerde görülen ruhsal belirtiler ile aile işlevsellik düzeyi arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, İzmir.

Kızıldağ, F. (2017). *Evli kadınlarda çalışmanın toplumsal cinsiyet algılarına ve aile işlevselliklerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi, İstanbul.

Knapp, S. J., & Lott, B. (2010). Forming the central framework for a science of marital quality: an interpretive alternative to marital satisfaction as a proxy for marital quality. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 316-333. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00064.x.

Kobak, R. R. & Sceery, A. (1998). Attachment in late adolescence. Working models, affect regulation and representations of self and other. *Child Development*, 59(1), 135-146. doi: 10.1111/j.1467-8624.1988.tb03201.x.

Kocamaz Karagözlü, G. (2019). *Aile işlevleri ve bağlanma stillerine göre öznel iyi oluş düzeyinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.

Kublay, D. & Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631442>

Kumar, P. & Tiwari, S. C. (2008). Family and psychopathology: an overview series-1: children and adults. *Delhi Psychiatry Journal*, 11(2), 140-149. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Pradeep-Kumar-168/publication/255827611_Family_and_Psychopathology_An_Overview_Series-1_Children_and_Adults/links/5c25097192851c22a3496821/Family-and-Psychopathology-An-Overview-Series-1-Children-and-Adults.pdf

Meyers, S. A. & Landsberger, S.A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9(2), 159–172. doi: 10.1111/1475-6811.00010.

McCreary, L. L. & Dancy, B. L. (2004). Dimensions of family functioning: perspectives of low income African American single-parent families. *Journal of Marriage Family*, 66(3), 690-701. doi: 10.1111/j.0022-2445.2004.00047.x.

Miller, I. W., Keitner, G. I., Whisman, M. A., Ryan, C. E., Epstein, N. B., Bishop, D. S. (1992). Depressed patients with dysfunctional families: Description and course of illness. *Journal of Abnormal Psychology*, 101(4), 637-636. doi: 10.1037//0021-843x.101.4.637.

Miller, I. W., Christine, E. R., Gabor, I. K., Bishop, D. & Epstein, N. B. (2000) The mcmaster approach to families: theory, assesment, treatment and research. *Journal of family Therapy*, 22(2), 168-189. doi: 10.1111/1467-6427.00145.

Mussatayeva, M. (2018). *Alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumu ile aile işlevlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Ankara.

Muşdal Çelebi, B. & Polat, A. (2019). Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 25(1), 29-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/615488>

Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 yaş arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Ng, K. M. & Smith, S. D. (2006). The relationships between attachment theory and intergenerational family systems theory. *The family journal: counseling and therapy for couples and families*, 14(4), 430-440. doi: 10.1177/1066480706290976.

Olson, D. H. (2000). Circumplex model of marital and family systems. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 144–16. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1467-6427.00144>

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam* (1. Basım), Ankara: Pdrem Yayınları.

Özmen, O. & Atik, G. (2010). Attachment styles and marital adjustment of turkish married individuals. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5(1), 367–371. doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.106.

Öztürk, Ö. (2013). *İntihar olasılığı ve aile işlevselliği arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerinin aracı rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Pedro, M. F., Ribeiro, T. & Shelton, K. H. (2015). Romantic attachment and family functioning: the mediating role of marital satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 24(1), 3482, 3495. doi: 10.1007/S10826-015-0150-6.

Rohner, R.P., Khaleque, A. & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. Erişim adresi: <https://csiar.uconn.edu/wp-content/uploads/sites/494/2014/02/INTRODUCTION-TO-PARENTAL-ACCEPTANCE-3-27-12.pdf>

Sandberg, J., Bradford, A.B. & Brown, A.P. (2017). Differentiating between attachment styles and behaviors and their association with marital quality. *Fam Process*, 56(2), 518–531. doi: 10.1111/famp.12186.

Sarı, T. (2012). *Evli bireylerin ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Sarıbal, İ. (2017). *Kişilerarası ilişkilerin, duygu düzenleme güçlüğüne ve kaygının bağlanma stilleri ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi* (1. Basım), İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Segrin, C. & Flora, J. (2005). *Family communication* (3. Basım), London: Lawrence Erlbaum.

Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/yakin-iliskilerde-yasantilar-envanteri-ii-toad.pdf>

Selçuk, E., Zayas, V. & Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory and Review*, 2(4), 258-279. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00061.x.

Senchak, M. & Leonard, K. E. (1992). Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(1), 51-64. doi: 10.1177/0265407592091003.

Scott, R. L. & Cordova, J. V. (2002). The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. *The American Psychological Association*, 16(2), 199-208. doi: 10.1037/0893-3200.16.2.199.

Sharif, F., Soleimani, S., Mani, A. & Keshavarzi, S. (2012). The effect of conflict resolution training on marital satisfaction in couples referring to counseling centers in shiraz, southern iran. *International Journal of Community Based*, 1(1), 26-34. Erişim adresi: https://ijcbtnm.sums.ac.ir/article_40637_1f8f75f9419e52a285432a1318e18b38.pdf

Sığırcı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Malatya.

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980. doi: 10.1037/0022-3514.59.5.971.

Soysalı A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99. Erişim adresi: https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_8_2_88_99.pdf

Sözügeçer, Z. (2011). *Çocuklardaki davranış problemlerinin, bağlanma stilleri, aile işlevleri ve anne kabul algıları açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Subaşı, N. G. & Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(2), 147-162. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1031500>

Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zekâ, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji İnsan Bilimleri ve Felsefe Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/iliskiler-olcegi-toad.pdf>

Strahan, B. J. (1991). Attachment theory and family functioning: expectations and congruencies, australian. *Journal of Marriage and Family*, 12(1),12-26. doi: 10.1080/1034652X.1991.11004426.

Şahin, S. & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-66. doi: 10.1501/Asbd_00000000029.

Şendil, G. & Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28(1), 15-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/100042>

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (Çev. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Taş, Y. (2016). *Evli bireylerde yaşanan çatışmalar, bağlanma stilleri ve problem çözme becerilerinin evlilik doyumu açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Taşkıran Tepe, H. & Özmete, E. (2019). Kadınlarda bağlanma ve ruh sağlığı arasındaki ilişkinin sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 866-888. doi: 10.33417/tsh.622578.

Taylan, H. H. (2009). Türkiye’de köy ailesinde aile içi ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0(22), 117-138. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/151999>

Toksöz, İ. & Kolburan, Ş. G. (2018). Evli bireylerde bağlanma stiller ve bilişsel esnekliğin ilişki doyumuna etkisi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 17-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/664330>

Tutarel Kışlak, Ş. & Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 61-68. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198020>

Tütüncü, S. (2020). Derleme: Köken aile tutumlarının psikopatoloji üzerine etkisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(1), 49-5. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1120839>

Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39. Erişim adresi: <https://www.bibliomed.org/mnsfulltext/43/2242010174219-1-4.pdf?1634223110>

Tynes, S. R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19(2), 153-174. doi: 10.1016/0049-089X(90)90019-F.

Polat Uluocak, G. & Bulut, I. (2011). Aile terapilerinin feminist teori açısından incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 24(24), 9-24. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197961>

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Usta, M. (2019). Aile işlevselliğinin psikolojik ihtiyaçları karşılamadaki rolü. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 01-20. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/911768>

Usta, M, Özbay, Y, Toker, M. (2020). Development of a Systemic Family Functionality Scale (SFFS), *Marriage & Family Review*, 1-17. doi: 10.1080/01494929.2020.1757556.

Ünal, N. (2019). *Akran zorbalığı ile ergenlerin algıladıkları aile işlevselliğinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Bilim Dalı, Ankara.

Varol, C. (2018). *Kişilerarası ilişkiler psikoterapisi eğitimi almanın subjektif mutluluk, empati, duyguları ifade etme ve yakın ilişkilerde yaşantılar üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Varan, A. (2005). Relation between perceived parental acceptance and intimate partner acceptance in Turkey: Does history repeat itself? Parental and partner acceptance. *Ethos*, 33(3), 415-425. Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/4497902?seq=1#metadata_info_tab_contents

Vasquez, K., Durik, A. M. & Hyde, J. S. (2012). Family and work: Implications of adult attachment styles. *Family And Work*, 28(7), 874-886. doi: 10.1177/014616720202800702.

Vikidepia. (2021). Otokorelasyon. Erişim Tarihi. 1 Eylöl 2021.
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Otokorelasyon>

Vitale, S. A. (2016). Parent recommendations for family functioning with prader–willi syndrome: A rare genetic cause of childhood obesity. *Journal of Pediatric Nursing*, Cilt 31(1), 47–54. doi: 10.1016/j.pedn.2015.11.001.

Walsh, Froma (2003). Changing families in a changing world: reconstructing family normality. Patrick F. Walsh (Ed.), *Normal Family Processes: Growing Diversity And Complexity* içinde (s. 3-26). Guilford, New York.

Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.

Yavuzer, H. (2016). *Ana baba ve çocuk* (13. Basım), Ankara: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1990). *Ana-baba okulu* (17. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, M. (2017). Yapısal aile terapisi'nin temel kavramlarıyla gelin filminin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 157-176. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/317478>

Yörüköğlü, A. (1997). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (5. Basım), İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek. 1 Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu tez çalışması Dr. Öğr. Üyesi Asude MALKOÇ danışmanlığında, İstanbul Medipol Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Nagihan KARACA tarafından yürütülmektedir. Araştırma; evli bireylerin çeşitli değişkenlere göre bazı özelliklerini incelemek amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada doğru yanlış cevap yoktur. Sizden istediğimiz kendinize en yakın hissettiğiniz cevapları işaretlemenizdir. Çalışma yaklaşık 25-30 dakika sürecektir. Bilimsel amaçlarla yürütülen bu çalışmaya vereceğiniz destek oldukça önemlidir. Bu nedenle gönüllü katılımınız önemsenmektedir.

Bana anlatılanları ve yukarıda yazılanları anladım. ☐

Evli Bireylerin Çeşitli Değişkenlere Göre Bazı Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmanın Konusu: Evli bireylerin çeşitli değişkenlere göre bazı özelliklerini incelemek.

* Gerekli

GÖNÜLLÜ ONAY FORMU

Değerli Katılımcı,
Bu tez çalışması Dr. Öğr. Üyesi Asude MALKOÇ danışmanlığında, İstanbul Medipol Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Nagihan KARACA tarafından yürütülmektedir. Araştırma; evli bireylerin çeşitli değişkenlere göre bazı özelliklerini incelemek amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada doğru yanlış cevap yoktur. Sizden istediğimiz kendinize en yakın hissettiğiniz cevapları işaretlemenizdir. Çalışma yaklaşık 25-30 dakika sürecektir. Bilimsel amaçlarla yürütülen bu çalışmaya vereceğiniz destek oldukça önemlidir. Bu nedenle gönüllü katılımınız önemsenmektedir.

Bana anlatılanları ve yukarıda yazılanları anladım. *

☐ 1. seçenek

Sonraki

Ek. 2 Ölçekler

ÖLÇEKLER

Sevgili Katılımcı;

Dr. Öğretim Üyesi Asude MALKOÇ danışmanlığında yürüttüğüm bu araştırmanın amacı, evli bireylerin çeşitli değişkenlere göre bazı özelliklerinin incelemesidir. Sizden beklenen, sonraki bölümlerde yer alan **tüm cümleleri eksiksiz ve samimi bir şekilde işaretlemenizdir**. Cümlelerin tek bir doğru veya yanlış cevabı yoktur. **Verdiğiniz yanıtlar gizli kalacak** ve sonuçlar toplu olarak değerlendirilecektir. Verdiğiniz yanıtlarda kendinizi olduğunuz gibi yansıtmamız, araştırmanın sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırmaya katıldığınız ve ilginiz için teşekkür ederim.

Nagihan KARACA

Psikolojik Danışman

İstanbul Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu

KİŞİSEL BİLGİLER

- 1. Cinsiyetiniz:** Kadın ☐ Erkek ☐
- 2. Yaşınız:** _____
- 3. Eğitim durumunuz nedir?** (En son bitirdiğiniz öğrenim kurumuna göre işaretleyiniz)
İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer ☐
- 4. Eşinizin eğitim durumu nedir?** (En son bitirdiği öğrenim kurumuna göre işaretleyiniz)
İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer ☐
- 5. Çalışma durumunuz?**
Çalışıyorum ☐ Çalışmıyorum ☐
- 6. Mesleğiniz nedir?** _____
- 7. Aylık geliriniz:**
0-1000 ☐ 1001-2000 ☐ 2001-3000 ☐ 3001-4000 ☐ 4001 TL ve üzeri ☐

8. Eşinizin çalışma durumu?

Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐

9. Mesleğiniz nedir? _____

10. Eşinizin aylık geliri:

0-1000 ☐ 1001-2000 ☐ 2001-3000 ☐ 3001-4000 ☐ 4001 TL ve üzeri ☐

11. İkamet ettiğiniz ev kime ait?

Kendime ☐ Eşime ☐ Kira ☐ Ailemin/akrabalarımın evi ☐

12. Oturduğunuz evin tipi nedir?

Gecekondu ☐ Daire ☐ Diğer ☐

EVLİLİKLE İLGİLİ SORULAR

13. Kaç yaşında evlendiniz? _____

14. Bu sizin kaçınıcı evliliğiniz? _____

15. Bu eşinizin kaçınıcı evliliği? _____

16. Eşinizle hangi şekilde evlendiniz?

Flört ☐ Görücü usulü ☐ Kaçarak ☐ Başlık parası ile ☐ Akraba evliliği ☐

Diğer ☐

17. Nikâhlanma biçiminiz?

Resmi ☐ Dini nikâh ☐ İkisi birden ☐

18. Kaç yıllık evlisiniz? _____

19. Kaç çocuğunuz var? _____

20. Eşinizi yeterince tanıyor musunuz?

Evet ☐ Hayır ☐

21. Evliliğinizden memnunun, diyebilir misiniz?

Evet ☐ Hayır ☐

22. Evliliğin yürümesi için en önemli şey sizce nedir?

Sevgi ☐ Saygı ☐ Sadakat ☐ Güven ☐ Ekonomik refah ☐

Diğer ☐

23. Evliliğinizi bitirmeyi düşündünüz mü hiç?

Evet ☐ Hayır ☐

AİÖ

Aşağıda aile kavramı ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir maddeye ilişkin düşüncenizi 0 ile 4 arasındaki ölçeği kullanarak belirtiniz. Maddeleri aile yaşantınızı göz önünde bulundurarak cevaplayın.	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Ailemi çok seviyorum	0	1	2	3	4
Ailem benim için önemlidir	0	1	2	3	4
Ailemin huzuru benim için önemlidir.	0	1	2	3	4
Hasta olduğumda ailem benimle ilgilenir	0	1	2	3	4
Ailem için fedakarlık yaparım	0	1	2	3	4
Evimizde kurallar vardır	0	1	2	3	4
Aile üyelerimin özel alanlarına saygı duyarım	0	1	2	3	4
Evimizdeki kurallara uyarım	0	1	2	3	4
Bayramlarda hep birlikte aile ziyareti yaparız	0	1	2	3	4
Akşamları ailemle sohbet ederiz	0	1	2	3	4
Akşam yemeklerini hep birlikte yiyoruz	0	1	2	3	4
Evin ihtiyaçlarına yönelik alışverişleri birlikte yaparız	0	1	2	3	4
Belirli aralıklarda birlikte vakit geçiririz	0	1	2	3	4
Bizim aileye özgü birlikte yaptığımız alışkanlıklarımız vardır	0	1	2	3	4
Önemli günlerde birlikte bir şeyler yapma alışkanlığımız vardır	0	1	2	3	4
Ev içerisinde yapılacak işler ailemizde paylaşılır	0	1	2	3	4
Aile içerisinde herkese yapabileceği görev verilir	0	1	2	3	4
Ailemizde görevler kişisel özelliklerimize göre paylaşılır	0	1	2	3	4
Ailemizde paylaşılan sorumluluklarımızın adil paylaşıldığını düşünüyorum	0	1	2	3	4
Evde herkes, kişisel sorumlulukları ile aileye yönelik sorumluluklarını dengeler	0	1	2	3	4
Ailede herkes sorumluluğunu yerine getirmek için çaba gösterir	0	1	2	3	4
Ailemden birini dinlerken ona odaklanırım	0	1	2	3	4
Ailemden birini dinlerken onun ne hissettiğini anlamaya çalışırım	0	1	2	3	4
Ben konuşurken ailem beni dinler	0	1	2	3	4
Aile içerisinde birbirimize söz hakkı tanırız	0	1	2	3	4
Problemlerimi ailemin yardımıyla çözerim	0	1	2	3	4

Bir sıkıntım olduğunda ailemi yanımda hissederim	0	1	2	3	4
Ailem beni başarı için teşvik eder	0	1	2	3	4
Ailem bir sıkıntım olduğunda üstesinden gelmem için beni destekler	0	1	2	3	4
Ailem benim yanımdadır	0	1	2	3	4
Her ne olursa olsun ailemin her zaman yanımda olacağına eminim	0	1	2	3	4
Ailem gelişimimi destekler	0	1	2	3	4
Kendimi iyi hissetmediğim zamanlarda ailem bana nasıl yardımcı olacağını bilir	0	1	2	3	4
Ailem beni olduğum gibi kabul eder	0	1	2	3	4
Aile içerisinde herkes birbirine dürüst davranır					
Evde bana güvenildiğini hissediyorum					

YİYE-II

Aşağıda ilişkilerinizle ilgili bir dizi durum verilmiştir. Lütfen her bir maddenin sağında yer alan 1 ile 7 arasındaki ölçeği kullanarak her bir maddenin size ne kadar uygun olduğunu belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği duygusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseydiğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7

12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyacağı korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendime olan güvenimi sarsar.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kavgalarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7

27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi, beni yakından tanıdıkça benden hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda fark eder.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7